

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Studijski centar socijalnog rada

Poslijediplomski specijalistički studij

Psihosocijalni pristup u socijalnom radu

Mirela Lizačić - Mundjer

**SPECIFIČNA OBILJEŽJA POČINITELJA
KAZNENIH DJELA PROTIV IMOVINE I
PROTIV ŽIVOTA I TIJELA KOJI
IZDRŽAVAJU ZATVORSKU KAZNU U
KAZNIONICI POLUOTVORENOG TIPRA**

SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: Prof. dr. sc. Marijana Majdak

Zagreb, 2025. godine

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Studijski centar socijalnog rada

Poslijediplomski specijalistički studij

Psihosocijalni pristup u socijalnom radu

Mirela Lizačić - Mundjer

**SPECIFIČNA OBILJEŽJA POČINITELJA
KAZNENIH DJELA PROTIV IMOVINE I
PROTIV ŽIVOTA I TIJELA KOJI
IZDRŽAVAJU ZATVORSKU KAZNU U
KAZNIONICI POLUOTVORENOG TIPA**

SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: Prof. dr. sc. Marijana Majdak

Zagreb, 2025. godine

Sveučilište u Zagrebu

Faculty of law

Social work study centre

Postgraduate specialist studies

Psychosocial approach in social work

Mirela Lizačić - Mundjer

**SPECIFIC CHARACTERISTIC OF
PERPETRATORS OF CRIMINAL
OFFENCES AGAINST PROPERTY AND
CRIMINAL OFFENCES AGAINST LIFE
AND BODY WHO SERVE THE SENTENCE
IN SEMI-OPEN PENITENTIARY**

SPECIALIST THESIS

Mentor: Prof. Marijana Majdak Ph.D

Zagreb, 2025. godine

Specifična obilježja počinitelja kaznenih djela protiv imovine i protiv života i tijela koji izdržavaju zatvorsku kaznu u kaznionici poluotvorenog tipa

SAŽETAK:

Cilj ovog kvantitativnog istraživanja je ispitati razlike u nekim specifičnim obilježjima (socio-demografskim, raniju osuđivanost, činjenje stegovnih prijestupa, uključenost u posebne penološke programe, obilježja ličnosti) počinitelja kaznenih djela koji su se nalaze na izdržavanju kazne u kaznionici poluotvorenog tipa (Kaznionica u Turopolju) zbog počinjenja kaznenih djela protiv imovine (krađe, teške krađe i razbojništva) i kaznenih djela protiv života i tijela (silovanje, teške tjelesne ozljede i ubojstva). Podaci su prikupljeni iz dokumentacije osobnika zatvorenika i raspoloživih evidencija Kaznionice u Turopolju za zatvorenike koji su izdržavali kaznu zatvora u razdoblju od 01.01.2006. godine do 31.12.2010. godine.

Uzorak čini 150 zatvorenika: 75 zatvorenika kojima je izrečena kazna zatvora radi kaznenih djela protiv imovine i 75 zatvorenika kojima je izrečena kazna zatvora radi kaznenih djela protiv života i tijela. Za obradu podataka koristila se konstruirana provjerna lista iz evidencije dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav. Rezultati istraživanja ukazuju da postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na bračni status (počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće razvedeni od počinitelja kaznenih djela protiv imovine) i dob (značajno više počinitelja imovinskih delikata koji su u dobi od 28 do 39 godina u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela) a statistički značajna razlika nije utvrđena u obrazovanju i broju djece. Nadalje također postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na raniju osuđivanost (počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće ranije neosuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv imovine). Nije utvrđena statistička značajna razlika između počinitelja imovinskih delikata i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa te nema razlike u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima ni s obzirom na izraženost negativnih obilježja ličnosti.

Ključne riječi: specifična obilježja, kaznena djela protiv imovine, kaznena djela protiv života i tijela, zatvorenici, kaznionica poluotvorenog tipa

Specific characteristics of perpetrators of criminal offenses against property and criminal offenses against life and body who serve the sentence in semi-open penitentiary

Summary:

The aim of this quantitative research is to examine the differences in certain specific characteristics (socio-demographic factors, prior convictions, disciplinary offenses, participation in special penological programs, personality traits) of offenders serving sentences in a semi-open prison (Turopolje Penitentiary) for crimes against property (thefts, burglaries, and robberies) and crimes against life and body (rape, grievous bodily harm, and murder). Data were collected from the inmate documentation and available records of the Turopolje Penitentiary for prisoners who served their sentences from January 1, 2006, to December 31, 2010.

The sample consists of 150 prisoners: 75 offenders convicted of crimes against property and 75 offenders convicted of crimes against life and body. The data were processed using a constructed checklist from the diagnostic data records collected at the Diagnostic Center in Zagreb, Ministry of Justice, Administration and Digital Transformation, Department for the Prison System. The results of the research indicate a statistically significant difference between offenders of crimes against property and offenders of crimes against life and body with regard to marital status (offenders of crimes against life and body are significantly more likely to be divorced than offenders of property crimes) and age (there are significantly more offenders of property crimes aged 28 to 39 compared to offenders of crimes against life and body). However, no statistically significant difference was found in education and number of children. Furthermore, there is also a statistically significant difference between offenders of property crimes and offenders of crimes against life and body with regard to prior convictions (offenders of crimes against life and body are significantly more likely to have no previous convictions compared to offenders of property crimes). No statistically significant difference was found between offenders of property crimes and offenders of crimes against life and body in the frequency of disciplinary offenses, nor was there a difference in the frequency of disciplinary offenses based on participation in special programs or in the expression of negative personality traits.

Keywords: specific characteristics, criminal offenses against property and criminal offenses against life and body prisoners, semi-open penitentiary

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad: Specifična obilježja počinitelja kaznenih djela protiv imovine i protiv života i tijela koji izdržavaju zatvorsku kaznu u kaznionici poluotvorenog tipa i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Mirela Lizačić-Mundjer

Datum: 18.02.2025.

Sadržaj

1. UVOD	1
TEORIJSKE POSTAVKE	2
1.1. Imovinski kriminalitet	8
1.1.1. Krađa	9
1.1.2. Teška krađa	9
1.1.3. Razbojništvo	10
1.2. Kaznena djela protiv života i tijela	11
1.2.1. Ubojstvo i teška tjelesna ozljeda	12
1.3. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije - Zatvorski sustav Republike Hrvatske.....	13
1.4. Kategorije zatvorenika odnosno temeljni pojmovi i značenja pojmova navedenih u zakonu o izvršavanju kazne zatvora	17
1.5. Započinjanje izvršavanja kazne zatvora	18
1.6. Kaznionica u Turopolju	20
1.6.1. Obilježja zatvorenika koji se upućuju u Kaznionicu u Turopolju	23
1.6.2. Kaznionički poslovi i službe	26
1.6.3. Odjel tretmana	30
1.6.4. Odjel osiguranja	30
1.6.5. Upravni odjel	30
1.6.6. Odjel zdravstvene zaštite zatvorenika	31
1.6.7. Odjel za rad i strukovnu izobrazbu	31
1.6.8. Racionala istraživanja.....	31
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	32
2.1. Cilj i problemi	32
2.2. Plan i metodologija	34
2.3. Zaštita privatnosti i etičke implikacije	35
2.4. Očekivani doprinos	35
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	36
3.1. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz neka socio-demografska obilježja	36
3.2. Razlike između počinitelja kaznenog djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz raniju osuđivanost	54
3.3. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz činjenje stegovnih prijestupa i uključenost u posebne programe u Kaznionici	58

3.4. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz stručnu procjenu varijabli ličnosti.....	69
4. PREPORUKE.....	75
5. ZAKLJUČAK	77
6. POPIS LITERATURE	81

1. UVOD

Gdje i kada su se pojavili prvi zatvori, ni danas ne postoji jedinstveno stajalište među teoretičarima penologije. Odgovor na to pitanje kao i baviti se poviješću kazne zatvora, njene svrhe, načina izvršavanja prelazi ciljeve ovoga rada.

Preskočivši veliki dio povijesti, potrebno je samo podsjetiti se da je krajem 19. stoljeća i nešto kasnije, pod utjecajem pozitivističke i sociološke škole napušteno stajalište da kazna predstavlja osvetu društva za počinjeno kazneno djelo, pa se u fokus interesa stavlja počinitelj, njegova resocijalizacija i reintegracija u društvo. Pojam resocijalizacije vrlo je kompleksan i započinje otkrivanjem počinitelja, a završava njegovim povratkom i ponovnim uključivanjem u socijalnu zajednicu, dakle, može se konstatirati da resocijalizaciju čine četiri faze; istražna, sudska, institucionalna i poslijepenalna. Prema Knežević (2007) područje bavljenja andragogije je i penološka andragogija. Suvremeni pristup ovom konceptu razvija se sredinom 20. stoljeća, temeljeći se na ideji rehabilitacije i ponovne društvene integracije zatvorenika. Rehabilitacija predstavlja proces preobrazbe počinitelja kaznenih djela kroz različite oblike tretmana, s ciljem da oni u budućnosti poštuju zakone. Ovaj postupak obuhvaća svaku planiranu intervenciju usmjerenu na smanjenje kriminalnih aktivnosti počinitelja, bilo da se taj cilj postiže promjenama u njihovoj osobnosti, vještinama, stavovima, vrijednostima ili ponašanju (Jukić i Sabljo, 2017; prema Sechrest, White i Brown, 1997).

Unatoč svemu, tek po završetku II sv. rata i pod snažnim utjecajem pokreta «društvene obrane» i «nove društvene obrane» u žarište interesa izvršavanja kazne zatvora dolazi resocijalizacija osuđenih i individualizacija tretmana s naglaskom na individualne (personalne) osobitosti zatvorenika u ozračju antirepresivne orijentacije (Maršalevski i Ivanušić, 2010; Maloić, 2020).

Prilagođavanje tretmana pojedincu koji izdržava kaznu zatvora ubrzo je pokazalo svu svoju kompleksnost i gotovo utopistički pokušaj zbog različitih okolnosti koje egzistiraju u svakoj penalnoj ustanovi, posebno u onim ustanovama većeg stupnja sigurnosti. Navedeni problem nastojao se reducirati osnivanjem sigurnosno blažih penalnih uvjeta, otvorenih i poluotvorenih, u kakvima i provodimo naše istraživanje.

Bez obzira na sve pokušaje da se definira proces tretmanskog postupanja ili pojedinačnog programa postupanja, stječe se utisak da se govori o jednoj riječi koja ima najrazličitija značenja. Uzrok takve semantičke zbrke prije svega nalazimo u činjenici da je

proces tretmana još uvijek jedan nesistematski i nestandardizirani proces, koji nerijetko izmiče znanstvenoj kontroli (Buđanovac, 1993). Objektivno, penalna sredina relativno minimalno može utjecati na konativne i kognitivne osobitosti, poglavito zbog različite kronološke dobi i limitiranosti na naglašeni pojedinačni pristup. To je proces kojeg nije moguće povremeno prekidati da bi se mogli poboljšati ili proanalizirati pojedini učinci penoloških djelovanja (Buđanovac, 1993; Mejovšek, 1993).

TEORIJSKE POSTAVKE

O kriminalitetu kao društvenoj pojavi razmišlja se i raspravlja još od vremena antičke Grčke, te su mnogi filozofi, a kasnije i znanstvenici kroz kriminologiju pokušali na različite načine, odnosno kroz različite pravce objasniti teorijske i praktične postavke usmjerenja koje zastupaju, etiologiju i fenomenologiju kriminaliteta, pravilnosti i devijacije pojavnih oblika, potencijalne uzroke kriminaliteta, kao i profilirati počinitelje kaznenih djela uz to predlažući preventivne mjere za smanjenje kriminaliteta.

Kada se govori o teorijskim pravcima, u najširem smislu mogu se razvrstati prema trima skupinama: biološkim, psihološkim i sociološkim teorijama (Singer, 1996, prema Vukasović, 2018).

Krajem 19. stoljeća i početkom 20. pojavljuju se biološke teorije koje se temelje na genetskoj uvjetovanosti, odnosno naslijeđenim biološkim osobinama koje mogu imati utjecaja na kriminalno ponašanje. Jedan od najpoznatijih predstavnika ovog teorijskog pravca je Cesare Lombroso, talijanski psihijatar. Navedeni autor je zastupao stav da se uzroci počinjenja kaznenih djela kriju u organskim anomalijama pojedinca te da su društveni uzroci samo podražaji koji aktiviraju prethodno spomenute organske anomalije (Ellwood, 1912, prema Vukasović, 2018). Sukladno navedenom, Lombroso je provodio istraživanja koja su bila usmjerena na detekciju i razumijevanje glavnih bioloških karakteristika na temelju kojih bi razlikovao delinkvente od nedelinkvenata. Na taj način izdvojio je glavne karakteristike razlikovanja, kao što su nisko čelo, ispupčena čeljust, udovi nerazmjerni veličini trupa i spojene obrve. Pojedinci koji bi imali navedena fizička obilježja, prema Lombrosu predstavljali su "rođene zločince" (Dragičević Prtenjača, 2014, prema Vukasović, 2018). Gledajući na navedenu teoriju iz sadašnje perspektive, evidentno je da nije moguće isključivo s biološkog gledišta odrediti i predviđati predodređenost za činjenje kaznenih djela prema fizionomiji. Genetika, osobne karakteristike pojedinca kao i utjecaj okoline igraju ulogu u razvoju identiteta, stoga se

važnost ove teorije ogleda u Lombrosovim istraživanjima koja pokušavaju odrediti vezu između utjecaja određenih bioloških odrednica pojedinaca za potencijalno činenje kaznenih djela.

Psihološke teorije naglasak stavljaju na ličnost pojedinca kao temelj za počinjenje kaznenih djela, odnosno na razliku između onih koji čine i ne čine kaznena djela. Neke od postavki navedenih teorija nalaze svoje uporište u utjecaju mentalnih procesa na individualnu sklonost nasilnom ponašanju, odnosno da frustracija pojedinca koja se javlja kao odgovor na nedostatak nečega (materijalnog ili emocionalnog) može posljedično dovesti do agresije (Dollard, 1929., Singer, 2002., Kovčo Vukadin i Cajner Mraović, 2002., prema Vukasović, 2018), što je u podlozi psihoanalitičkog pristupa. Jedan od najpoznatijih predstavnika teorija ličnosti i utemeljitelj psihoanalitičkog pristupa je austrijski liječnik Sigmund Freud koji je postavio temelje moderne psihologije ličnosti (Fulgosi, 1997, prema Liciburg, 2017). U postavkama navedene teorije razlikuju se tri razine svjesnosti: nesvjesno, predsvjesno i svjesno. Freud je smatrao da se ono što je van dosega svjesnosti nalazi se u nesvjesnoj razini, i da nesvjesno predstavlja porive, instinkte i motivaciju koja ima utjecaj na ponašanje i osjećaje pojedinca. Objašnjenje za navedeno Freud je nalazio u svom kliničkom iskustvu, uzimajući u obzir i tumačenja snova kojima se bavio te tadašnje znanstvene domete (Feist, 2006, prema Liciburg, 2017). Neosporiv je značaj i utjecaj koji je Freud ostvario psihoanalitičkim pristupom, koji je i danas aktualan, iako nije moguće potvrditi njegovu znanstvenu utemeljenost. S druge strane, Singer i sur. (2002, prema Vukasović, 2018) navode da određeni nedostaci u ličnosti pojedinca dovode do otežanog prilagođavanja zahtjevima društva u kojem živimo te da manjak, odnosno slabe socijalne veze pojedinca dovode istog do situacija koje su pogodnije za činenje kaznenih djela.

U današnje vrijeme u psihologiji se veliki značaj Eysenckovom dimenzionalnom modelu ličnosti, odnosno proširenijoj verziji pet - faktorskom modelu od kojih je najprihvaćenija ona Coste i McCraea (2005, Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023). Polazište Eysenckove teorije bila je kritika psiholoških teorija koje nisu bile znanstveno utemeljene i koje su se temeljile na pretjerano kompleksnim objašnjenjima, umjesto da se ličnost promatra onakvom kakva zaista je. U svojoj teoriji oslanja se na faktorsku analizu, eksperimentalni pristup i klasično uvjetovanje, odnosno biheviorizam, pokušavajući objasniti generalu razinu ponašanja. Prve dvije dimenzije ličnosti imenuje ekstraverzija - introverzija i neuroticizam - emocionalna stabilnost (Feist, 2006, prema Spajić 2023) te nešto kasnije dodaje i treću dimenziju psihoticizam - superego snaga. Uz navedeno, Eysenck u svojoj teoriji zastupa i mišljenje kako

na ličnost pojedinca utječu i genetski i socijalni čimbenici, odnosno da genetske predispozicije predstavljaju potencijal na određeno ponašanje, dok sama manifestacija ponašanja ovisi o socijalizaciji i okolinskim uvjetima. Ono što je bila glavna zamjerka navedenom modelu je sumiranje ličnosti pojedinca kroz tri dimenzije, no kao odgovor na navedeno razvio se prethodno spomenuti pet - faktorski model. (Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023).

Navedeni model prikazuje pet - faktora (introverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) koji u dijelu odgovaraju Eyenckovom modelu (introverzija - ekstreverzija), odnosno predstavljaju mu suprotnost (emocionalna stabilnost naspram neuroticizma, ugoda i savjesnost naspram psihoticizma) uz dodatak dimenzije intelekta (Mlačić i Knezović, 1996, prema Liciburg, 2017). Najprihvaćenija definicija, odnosno podjela dimenzija je ona prethodno spomenutih autora Costa i McCraea koje dimenziju intelekta naziva i otvorenosti prema iskustvima (2005; Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023).

Biheviorizam kao jedan od poznatijih pravaca u psihologiji svoje polazište nalazi u objašnjenju utjecaja okoline na pojedinca. Američki psiholog Frederic Skinner, jedan od najvažnijih predstavnika navedenog pristupa stavlja naglasak na ono što je mjerljivo i dostupno opažanju, a ne na unutarnji svijet pojedinca (Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023). Navedeni autor ističe dva temeljna principa; prvi pretpostavlja determinizam, odnosno nepostojanje slobodne volje jer se svako ponašanje treba promatrati kao posljedica i sukladno tome treba tražiti uzroke u okolini (Fulgosi, 1981, Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić 2023) dok drugi princip navodi kako je zadatak psihologije tumačenje, a ne opisivanje ponašanja, na temelju kojih bi se mogla raditi predviđanja, odnosno kontrolirati buduća ponašanja. Prema Skinneru, osnovni način učenja je operantno (ponašanje kojim se postiže određeni cilj) i respondantno (odgovor na poznate podražaje) ponašanje (Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023). Ponašanje dovodi do posljedice (pozitivne ili negativne), a pojedinac radi na način da bi dobio nagradu, odnosno izbjegao kaznu. Veća vjerojatnost za pojavljivanje poželjnih ponašanja ogleda se u ponavljanju nagrađivanja, dok ponavljanje kažnjavanja smanjuje vjerojatnost nepoželjnog ponašanja (Feist, 2006, Lebedina Manzoni, 2007, prema Spajić, 2023).

Slijedom navedenog, kognitivno bihevioralni pristup, kao jedan od varijacija na čisti biheviorizam predstavlja sintezu metoda iz bihevioralne i kognitivne psihologije. Pristup se bazira se na tome da percepcija situacije, a ne situacija sama po sebi, utječe na pojavljivanje određenog ponašanja. Objašnjenje navedenog nalazi se u tome što ljudi u istim situacijama reagiraju na drukčiji način (Zarevski, 1989, prema Bakić, 2001). KBT pristup se istaknuo

svojom praktičnom primjenjivošću u vidu mogućnosti rekonstrukcije i korekcije kognitivnih distorzija, preispitivanju sustava vjerovanja te izmjene samog neprihvatljivog ponašanja (Bakić, 2001).

Sociološke teorije baziraju se na utjecaju socijalne okoline, odnosno smatraju da se činjenje kaznenih djela može objasniti utjecajem društvene okoline na pojedinca ili reakcijom pojedinca na socijalni kontekst. Jedan od značajnijih predstavnika navedene teorije je Emile Durkeheim sa svojom teorijom anomalije, kojom objašnjava slabljenje "kolektivne svijesti" slijedom teških društvenih događaja kada se oslabljuju postojeća društvena pravila, a ne stvaraju nova te tada pojedinac dolazi do stvaranja vlastitih pravila, odnosno dolazi do pojave kriminala (DiCristina, 2015, prema Vukasović 2018). Navedenu teoriju nadograđuje Robert Merton ukazujući na razliku između društvenih vrijednosti u odnosu na društvene slojeve, odnosno jednako definirane vrijednosti i pravila koja nisu jednako dostupna svima i koja u krajnjoj liniji dovode do činjenja kaznenih djela zbog navedene nejednakosti (Merton, 1938, prema Vukasović, 2018). Teorija diferencijalne asocijacije Edwina Sutherlanda govori u prilog tome da je interakcija s drugima podloga za učenje kriminalnog ponašanja te da razina uključenosti u kriminalna ponašanja ovisi o trajanju i intenzitetu kontakta s kriminaliziranim pojedincima (Cressey, 2013, prema Vukasović, 2018).

Na tragu prethodno navedenog, neizostavno je spomenuti Alberta Banduru i njegovu teoriju socijalnog učenja prema kojoj pojedinac sklonost spram agresivnog ponašanja stječe posredno imitirajući svoju okolinu ili neposredno gledajući kako se agresivno ponašanje nagrađuje (Bandura, 1982, prema Žilić i Janković, 2016). Slijedom navedenog, osoba uči određena ponašanja iz svoje okoline (obitelj, vršnjaci, društvena zajednica) i ukoliko se radi o društveno neprihvatljivim ponašanjima koje pojedinac često doživljava, a koja nisu sankcionirana, smatrat će ih normalnima i prihvatljivima te će nastaviti primjenjivati naučeno. Društvena reakcija na neprihvatljiva ponašanja može dovesti do promjene u istima (Majdak, 2009).

Kada se govori o sustavima koji okružuju pojedinca i s kojima on ima interakciju, važno je spomenuti teoriju ekoloških sustava Uriea Bronfenbrennera u kojoj se navodi da ekosustav (okolina) interaktivno na više razina djeluje na čovjeka (dijete). Prema navedenoj teoriji mikrosustav čini okolina najbliža čovjeku, mezosustav je poveznica između više mikrosustava, egzosustav je društveno okruženje u kojem čovjek posredno sudjeluje dok je makrosustav kultura i supkultura u kojoj čovjek živi (Vasta, Haith, Miller, 2005, prema Eret, 2012). Navedeni sustavi su međusobno ovisni i između njih postoji snažna interakcija koja ima

odlučujući utjecaj na razvoj pojedinca. Odnosi i uloge pojedinca s drugim ljudima unutar životnih konteksta određuju razvoj pojedinca na način da širi konteksti uzrokuju promjene u sustavu osobe koje dovode do promjene ponašanja (Bronfenbrenner, 2005, prema Žilić i Janković, 2016).

Najznačajnije teorije koje pokušavaju objasniti fenomen nasilja su: biološke teorije, bihevioralne teorije, instinktivistične teorije, teorije koje agresiju objašnjavaju reakcijom na određenu situaciju, teorije socijalnog učenja, kognitivne teorije i biološke teorije.

Uzrok agresivnog ponašanja je određena biološko-fiziološka struktura prema biološkim teorijama (Milašin i sur. 2009):

Sindrom prekobrojnog Y kromosoma – odnosi se na kromosomsku aberaciju koja je prisutna kod osoba muškog spola. Sindrom prekobrojnog Y kromosoma u općoj populaciji je otprilike 1 na 1000 muškaraca. Takve osobe manifestiraju niz ponašanja kao što je antisocijalno ponašanje, impulzivno reagiranje, poremećaj pažnje i hiperaktivnosti (Mejovšek, 1995).

Teorija naslijeđa – jedan od prvih istraživača uloge naslijeđa smatra se Cesare Lombroso. I drugi autori poput Henry Goddarda, Richard Dugdale, Yohannes Lange su pokušali dobiti odgovor na pitanje nasljeđuje li se zločin sam po sebi ili postoji određena sklonost zločinu.

Bihevioralne teorije – ističu se teorije frustracije (Dollard, prva polovica 20.st), teorija socijalnog učenja (Ronald Akers, sredina 20 st.) i teorija racionalnog izbora

Sociološke teorije (Edwin Sutherland, prva polovica 20 st.) u koje se ubrajaju teorija diferencijalne asocijacije i identifikacije, teorija etiketiranja, teorija socijalne dezorganizacije i teorija rutinskih aktivnosti

Teorija individualnih razlika (C.J. Ray, druga polovica 20 st) gdje se objašnjava nasilje u vezama osobinama ličnosti počinitelja nasilja.

Teorija ličnosti (William Sheldon, prva polovica 20.st.) gdje su u kontekstu osobnih faktora promatra nasilno ponašanje u vezama.

Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora opisan je u čl. 75. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) kao «program koji predstavlja skup pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških, socijalnih i sigurnosnih postupaka koji su primjereni osobinama i potrebama zatvorenika, vrsti i mogućnostima penalne ustanove u kojoj se kazna izvršava». Programom se utvrđuje smještaj, korištenje slobodnog vremena, strukovnog

usavršavanja, izobrazbe, kontakata s vanjskim svijetom, posebne mjere sigurnosti, pripreme za otpust, te pomoći nakon otpust.

U okviru provođenja izvršavanja kazne zatvora, pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora određuje se sudjelovanje u posebnim programima a sukladno procjeni kriminogenih rizika i tretmanskih potreba. Za uspješnu rehabilitacijsku intervenciju važna su tri principa, princip rizika, princip djelovanja na kriminogene faktore te princip prijemčljivosti koji odgovaraju zatvorenikovim potrebama (prema Mikšaj-Todorović i Buđanovac, 1989).

Aktualno se u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima primjenjuju sljedeći posebni programi tretmana zatvorenika

- tretman ovisnika o drogama: -program po modelu modificirane terapijske zajednice, odnosno klubova liječenih ovisnika (KLO)
- posebni program pod nazivom „Prevenција ovisničkog recidiva treningom i osnaživanjem“ (PORTOs) strukturirani je program psihosocijalnog tretmana temeljen na kognitivno-bihevioralnom pristupu i prevenciji relapsa
- tretman ovisnika o alkoholu: -program po modelu modificirane terapijske zajednice, odnosno klubova liječenih alkoholičara (KLA)
- posebni program pod nazivom „Osnovni program tretmana osoba s alkoholom uzrokovanim poremećajima“ (TALK) temeljen na kognitivno-bihevioralnom pristupu
- posebni program ART (Aggression Replacement Training) tretman počinitelja nasilnih delikata: -trening kontrole agresivnog ponašanja
- posebni program psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja pod nazivom NAS
- posebni program pod nazivom "Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja" (PRIKIP) tretman počinitelja seksualnih delikata:
- psihoedukativni grupni program JUS – TSV (Jačanje unutarnje snage – trening socijalnih vještina).
- Od edukativno – razvojnih programa provode se „Zatvorenik kao roditelj” i „Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu“.

Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23), svrha izvršavanja kazne zatvora je, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njeno osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. Ova definicija podrazumijeva da se izvršavanje kazne zatvora zasniva na

rehabilitacijskom pristupu, što pretpostavlja individualizaciju kazne kroz pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora te niz specijaliziranih programa tretmana za selekcionirane skupine zatvorenika. Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora sastoji se od pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških, socijalnih i sigurnosnih postupaka primjerenih osobinama i potrebama zatvorenika te primjerenih vrsti i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. „McGuire i Priestley (1995) navode kako su programi koji su pozitivno djelovali na smanjenje recidivizma primarno temeljeni na bihevioralnom i kognitivno-bihevioralnom pristupu“ (prema Mikšaj-Todorović i Buđanovac A. 1989). Također McGuire (2002) ističe kako su kognitivno-bihevioralne tehnike jedne od najuspješnih tehnika u tretmanu posebno kod specifičnih skupina zatvorenika (seksualni prijestupnici, počinitelji nasilnih kaznenih djela i slično) ali se ističe i da je važna jasna struktura programa kao i teorijska utemeljenost te obuhvaćanje različitih okruženja i sustava (obitelj, posao, školovanje i slično) koji su uključeni u rehabilitaciju zatvorenika. (prema Brezovac P., 2022).

1.1. Imovinski kriminalitet

U strukturi kriminaliteta većine zemalja, imovinski kriminalitet zauzima «važno» mjesto koje se u ukupnom kriminalitetu pojavljuje u vrlo visokom postotku, odmah iza delikata koje nalazimo u narušavanju sigurnosti prometa.

Poput drugih kaznenih djela imovinska kaznena djela determinirana su različitim kulturnim, socijalnim, psihološkim i drugim čimbenicima koja se konstantno evoluiraju i podržana su fenomenološkim, kriminološkim i kaznenopravnim promjenama. Ova kaznena djela su najzastupljenija po broju, a istovremeno predstavljaju i područje delinkvencije s visokim stupnjem profesionalizacije. Počinitelji ovih djela, odmah iza počinitelja silovanja, u velikom su postotku recidivisti (oko 30%) (Selimić i sur., 2023).

U srednjem vijeku počinitelji imovinskih kaznenih djela krađe, gotovo beznačajne štete ukoliko su bili ranije suđeni, kažnjavani su smrtnom kaznom (Tomašević, 2003). Počinitelje imovinskih kaznenih djela karakterizira sklonost istovrsnom kriminalnom recidivu koji se najviše veže uz delinkvente koji činjenjem navedenih kaznenih djela pribavljaju protupravnu imovinsku korist kako bi zadovoljili određeni dio svojih egzistencijalnih potreba. Prema istraživanju Dujmović, Z., Mikšaj-Todorović, Lj. (1996). dob počinitelja kaznenih djela pljačke kreće se od 22 do 40 godina te je u 50% slučajeva inteligencija ispod prosjeka a više od 50%

počinilja je slabo obrazovano. Nadalje, agresivnost je bila iznad prosjeka za razliku od samokritike oja je bila ispod prosjeka. Poremećaji osobnosti pronađeni su u čak tri četvrtine slučajeva, a u 64% slučajeva bila je prisutna psihopatska struktura ličnosti. Dvije trećine ispitanika već je ranije bila osuđena protiv kaznenih djela protiv imovine.

S obzirom na objekt, formu ili način izvršenja, intenzitet kriminalne upornosti i dr., razlikujemo različita imovinska kaznena djela, no s obzirom na temu istraživanja na generalnoj razini u narednom dijelu teksta posvetit ćemo pozornost kaznenom djelu krađe, teške krađe i razbojništva.

1.1.1. Krađa

Kazneno djelo krađe opisano je u čl.216. Kaznenog zakona (NN 110/97), kao i u čl. 228. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24), a značenje kaznenog djela opisuje počinjenje odnosno, da tko tuđu pokretnu stvar oduzme s ciljem da je protupravno prisvoji te razlikuje vrijednost ukradene ili protupravno prisvojene stvari kao i vraćanje ukradene stvari oštećeniku.

1.1.2. Teška krađa

Kazneno djelo teške krađe opisano je u čl.217. Kaznenog (NN 110/97), kao i u čl. 229. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Obilježja kaznenog djela teške krađe ostvarena su ukoliko se savladavanjem prepreka došlo do stvari iz zatvorenih prostora, da se do istih došlo na opasan i drzak način, da su se iskoristila stanja prouzrokovana požarom, poplavom, potresom ili drugom nesrećom, te da se iskoristila bespomoćnost ili druga osobito teška stanja druge osobe. Kazneno djelo teške krađe ostvareno je ukoliko je ukradena stvar velike vrijednosti, ukoliko je prisvojena stvar koja služi u vjerske svrhe ili je ukradena iz crkve ili prostorija koje služe za vjerske obrede. Također, navedeno kazneno djelo počinjeno je ukoliko je ukradeno kulturno dobro ili stvar od znanstvenog, povijesnog ili tehničkog značenja i naposljetku, ukoliko je kazneno djelo

počinjeno u sastavu grupe ili je počinitelj pri sebi imao oružje ili opasno oruđe radi napada ili obrane.

Počinitelji kaznenih djela teške krađe u pravilu pripadaju motiviranijem dijelu kriminalne populacije kada je u pitanju planiranje kriminalnih aktivnosti i tijekom izdržavanja kazne, nerijetko razmišljajući i onom opsegu buduće kriminalne radnje koja bi im za dulje vrijeme riješila važna životna pitanja (Krstić, 2014). U pravilu dominantno, radi se o nekorigidnim počiniteljima koji pokazuju otpornost na pozitivne penološke učinke, što što u određenim stručnim krugovima nameće potrebu za preispitivanjem postojećih penoloških programa.

1.1.3. Razbojništvo

Kazneno djelo razbojništva definirano je čl.218.Kaznenog zakona (NN 110/97) kao i u čl.230. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24), kao kazneno djelo u kojem počinitelj upotrebom sile protiv neke osobe ili prijetnjom izravnog napada na njezin život ili tijelo oduzme tuđu pokretnu stvar. Kazneno djelo razbojništva ostvareno je ukoliko je počinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije ili ako je pri izvršenju kaznenog djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno oruđe.

Kazneno djelo razbojništva vrlo je kompleksno kazneno djelo koje osim karakteristika protupravnog oduzimanja tuđe pokretne stvari nosi i elemente nasilja budući da se navedena nakana želi ostvariti silom ili ozbiljnom prijetnjom, izravnim napadom na tijelo i život osobe od koje se želi nešto oduzeti. Po svojim obilježjima radi se o kaznenom djelu iznimne društvene opasnosti koje gotovo sva društva kažnjavaju visokim kaznama, posvećujući mu veliku pozornost. Posljedica dovršenog kaznenog djela razbojništva je imovinska šteta koju uvijek prati osjećaj ugroženosti i straha, koji ne bi nastali da je kazneno djelo ostalo na razini pokušaja. Premda se radi o kaznenom djelu koji se ukupnoj strukturi kriminaliteta pojavljuje značajno manje od drugih oblika kriminalnog ponašanja, razbojništvo je jedno od kaznenih djela na osnovu kojeg se provode analize kretanja kriminaliteta i njegovog učinka na stanje sigurnosti određenog područja (Dujmović, 1998).

Osobe koje su počinile delikt razbojništva smatralo se zločincima, no ukoliko se otimanje dogodilo izvan vlastitog plemena nije imalo konotacije nečasne radnje, kako je

navodio Cezar opisujući neke aktivnosti Germana (Cezar, 58–50 pr. Kr., 2006). Kroz povijest i ova vrsta kaznenog djela transformirala se, na način da Rimsko pravo čak nije razlikovalo razbojništvo od krađe, dok su neki smatrali da se razbojništvom smatralo oduzimanje neke stvari pred očima njenog vlasnika (Jaramaz Reskušić, 2007). Interesantno je da se u davnim vremenima krađa osuđivala više od razbojništva, a počinitelju razbojništva odavala se počast, posebno ukoliko je otimačina izvršena nad pripadnicima drugih plemena (Cezar, 58–50 pr. Kr., 2006). Medijski se također znala formirati percepcija da razbojništvo može biti glorificirano uz izražavanje oduševljenja, što se očitovalo na primjeru pljačke londonskog poštanskog vlaka (BBC, 2013). Razbojništvo kao kazneno djelo, za razliku od teške krađe u pravilu uspije i u svezi s tim može se konstatirati da je kazneno djelo kojeg karakterizira relativno minimalan rizik neuspješnosti (Dujmović, 1998).

Neka ranija istraživanja pokazivala su između ostalog, da je alkohol važan faktor koji pridonosi manifestaciji razbojništva, da je kazneno djelo koje se poglavito događa u gradovima i da ga redovito čine osobe relativno mlađe životne dobi (Zorić, 2001; Šućur, 1995). Počinitelj kaznenog djela razbojništva nižeg je obrazovnog statusa s visokim udjelom ispodprosječne intelektualne razine i psihopatskih osobitosti, što samo po sebi ukazuje da se radi o uzorku kriminalne populacije koja se u većem postotku ne prilagođava zahtjevima penalne sredine i u kojoj samo manji dio ima pozitivnu predikciju uspjeha procesa resocijalizacije (Šućur, 1995). Također kod recidivista u činjenju kaznenih djela protiv imovine (krađa, teška krađa, razbojništvo) razvijaju se stavovi i navike na način da se bavljenje imovinskim kriminalom smatra izvorom prihoda i stilom života. (Selimović i sur., 2023.)

1.2.. Kaznena djela protiv života i tijela

U našem društvu, kaznena djela protiv života i tijela u koje spadaju ubojstvo, tjelesna ozljeda kao i teška tjelesna i osobito teška tjelesna ozljeda te kaznena djela protiv spolne slobode koje uključuju silovanje, spolni odnošaj bez pristanka, teška kaznena djela protiv spolne slobode, bludnje radnje, spolno uznemiravanje i prostitucija uvijek imaju negativan prizvuk te je javnost uvijek u pravilu na strani žrtve. Slično je i u penalnim ustanovama. I sami zatvorenici su negativno nastrojeni prema zatvorenicima koju su počinili takva kaznena djela te zatvorenici osuđeni za takva kaznena djela nikada ne govore o svojem kaznenom djelu te se izoliraju od ostalih zatvorenika.

1.2.1. Ubojstvo i teška tjelesna ozljeda

Kaznena djela protiv života i tijela opisana su u glavi X. Kaznenog zakona iz 1997. godine (NN 110/1997) i 2011. godine (NN 125/2011) , koji je tada bio važeći, a i po novom Kaznenom zakonu (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24) također su kaznena djela protiv života i tijela opisana u glavi X.

Članak 110.

Tko ubije drugoga, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

Članak 111.

Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:

1. tko drugoga ubije na okrutan ili podmukao način,
2. tko ubije osobu posebno ranjivu zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće,
3. tko ubije blisku osobu ili osobu koju je već ranije zlostavljao,
4. tko drugoga ubije iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih niskih pobuda,
5. tko drugoga ubije radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela,
6. tko ubije službenu osobu u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti.

Kazneno djelo ubojstva definirano je čl.90 (NN 110/97) odnosno čl.110. (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24) te kazneno djelo teške tjelesne ozljede opisano je u čl. 99 (NN 110/97) , tj. čl.118. (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24), kao kazneno djelo gdje tko drugoga ozlijedi ili mu naruši zdravlje tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozlijeđenog ili je uništen, ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegovog tijela ili koji važan organ ili je prouzročena trajna nesposobnost za rad ozlijeđenog, ili trajno i teško narušavanje njegova zdravlja ili trajna iznakaženost“ (Marijan, 2015).

„Pravosudni sustav je usmjeren na identificiranje kaznenih ili prekršajnih djela nasilnog

ponašanja u obitelji i sankcioniranje počinitelja. I za jedno i za drugo ključni su dokazi, te je pravosudni sustav usmjeren na činjenice koje se odnose na inkriminirano djelo. Pravosudni sustav bi svojim djelovanjem trebao zaštititi žrtvu od daljnjeg nasilja sankcionirajući počinitelja ili/i obvezujući ga na određene zaštitne mjere uključujući psihosocijalni tretman u cilju otklanjanja nasilnog ponašanja, ali djelokrug djelovanja ovog sustava nije pružanje neposrednih usluga zbrinjavanja žrtava. Za sustav pravosuđa odgovor je jednostavan i jednoznačan-evidentiraju se događaji“ (Ajduković i sur., 2008). Prema Žaji (1992) veliki utjecaj na pojavu nasliničkog ponašanja naročito ubojstva je zlouporaba sredstava ovisnosti odnosno alkohola. Prema istraživanju provedenom na uzorku od 100 počinitelja ubojstva, rezultati pokazuju da je polovica ispitanika zloupotrebljavala sredstva ovisnosti prije počinjenja ubojstva, dok je gotovo polovica njih bila intoksicirana sredstvom ovisnosti u trenutku izvršenja djela. Zloupotreba sredstava ovisnosti može biti ključni faktor u počinjenju kaznenog djela ubojstva (Yarvis, 1994).

1.3. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije - Zatvorski sustav Republike Hrvatske

Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) temeljni je propis kojim se u Republici Hrvatskoj uređuje izvršavanje kazne zatvora, čiji poslovi su od posebnog interesa. Prema čl. 9. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) poslovi izvršavanja kazne zatvora u nadležnosti su suca izvršenja i ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, koji te poslove obavlja putem unutarnje ustrojstvene jedinice nadležne za zatvorski sustav u čijem sastavu jesu Središnji ured upravne organizacije za zatvorski sustav i kaznionice odnosno zatvori.

Sukladno čl. 9. st. 3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) propisano je da o radu Zatvorskog sustava RH, Vlada Republike Hrvatske izvješćuje Hrvatski sabor jedanput godišnje, kako bi se stekao uvid u stanje i način funkcioniranja kaznenih tijela, uočenu problematiku te planove za njihovo rješavanje i unaprjeđenje sustava. Ova izvješća mogu biti dio redovnih izvješća o radu Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije ili posebna izvješća koja se podnose na zahtjev ili kao odgovor na određene događaje ili pitanja.

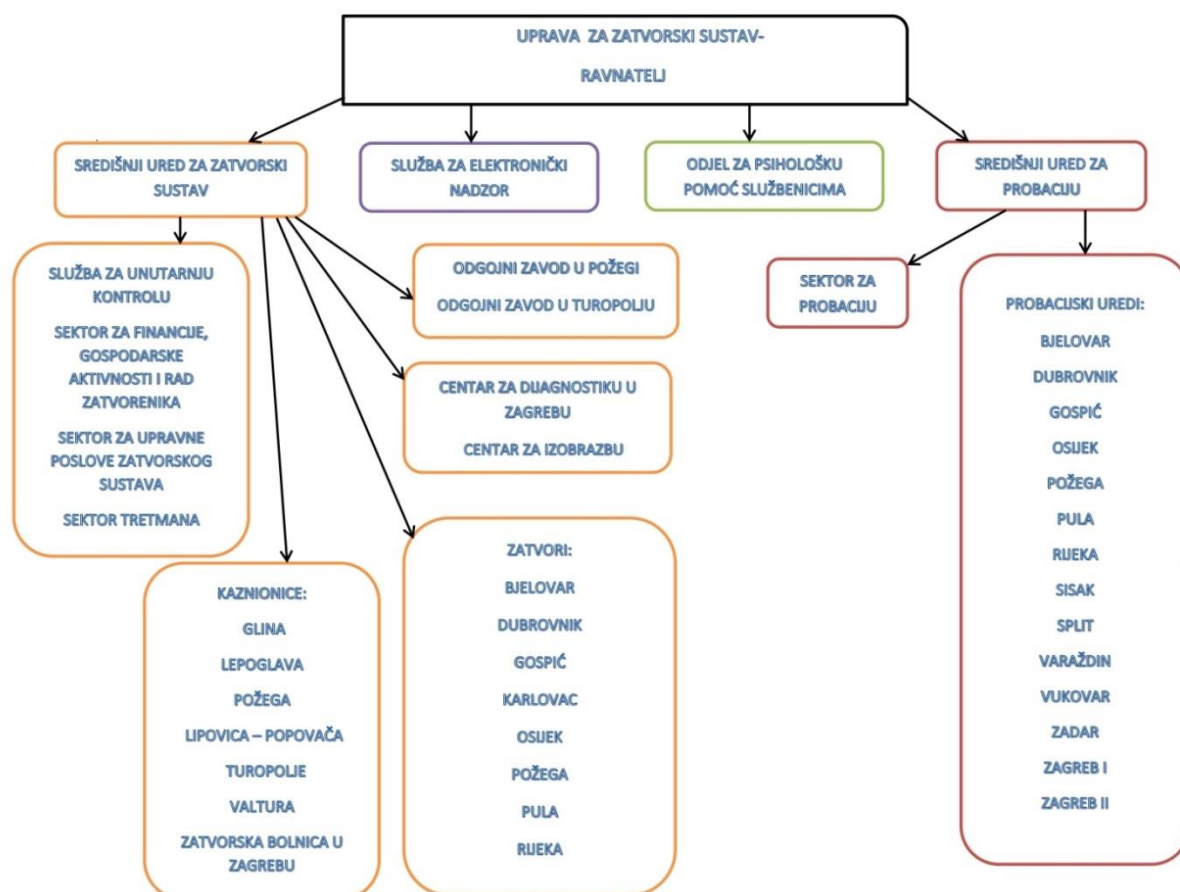
Izvješća o stanju u kaznionicama i zatvorima mogu biti dostavljena relevantnim međunarodnim organizacijama ili tijelima, osobito kada postoje obveze koje proizlaze iz međunarodnih ugovora ili konvencija koje je Republika Hrvatska potpisala. Javna dostupnost takvih izvješća doprinosi političke i transparentnosti rada Ministarstva pravosuđa i pravosudnog sustava. Tako se omogućuje šira javna kontrola rada institucija i osigurava se poštivanje međunarodnih standarda u pogledu prava zatvorenika i uvjeta u kaznenim tijelima.

Prema izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i centara za 2023. godinu u ustrojstvenim jedinicama Uprave za zatvorski sustav i probaciju boravilo je ukupno 14 434 osoba lišenih slobode, koje su izdržavale različite vrste kazni i mjera:

- 5260 punoljetnih osoba izdržavale su kaznu zatvora izrečenu u kaznenom postupku
- 340 punoljetne osobe izdržavale su kaznu zatvora izrečenu u prekršajnom ili drugom sudskom postupku, dok je 161 osoba izdržavalo kaznu zatvora koja je zamijenila izrečenu novčanu kaznu, a 1663 osoba bilo je zadržano zbog prekršaja
- 24 osobe su izdržavale kaznu maloljetničkog zatvora
- 81 maloljetnika bili su upućeni u odgojne zavode kao rezultat izrečenih odgojnih mjera zbog počinjenih kaznenih djela
- 6905 osoba bilo je pod mjerom istražnog zatvora.

Prema istome Izvješću, s obzirom na spol, tijekom 2023. godine u zatvorskom sustavu dominirale su osobe muškog spola (94,45 %) u odnosu na osobe ženskog spola (5,56%). Ovakav pokazatelj podjele prema spolu je tijekom godina relativno stabilan.

Organizacijska struktura zatvorskog sustava Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, prikazana je na Slici 1, a sastoji se od: Središnjeg ureda za zatvorski sustav, sedam kaznionica (među koje pripada i Zatvorska bolnica u Zagrebu), 14 zatvora, dva odgojna zavoda, Centra za dijagnostiku u Zagrebu i Centra za izobrazbu.

Slika 1: Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije

Izvor: autorica rada Mirela Lizačić-Mundjer (2024)

Sukladno članku 1. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) istim se Zakonom:

- (1) uređuje izvršavanje kazne zatvora.
- (2) Poslovi izvršavanja kazne zatvora od posebnog su interesa za Republiku Hrvatsku.
- (3) Kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima.
- (4) Kaznu zatvora prema odredbama ovoga Zakona izdržavaju punoljetne osobe kojima je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku te punoljetne osobe kojima je izrečena novčana kazna u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku zamijenjena kaznom zatvora.

(5) Kazna dugotrajnog zatvora izvršava se na način istovjetan izvršavanju kazne zatvora, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Kako navodi Zakon o izvršavanju kazne zatvora člankom 22. (NN 14/21, 155/23):

(1) Kaznionice se ustrojavaju za izvršavanje kazne zatvora izrečene:

1) osuđenim punoljetnim muškarcima

2) osuđenim punoljetnim ženama

3) osuđenim mlađim punoljetnim muškarcima

4) osuđenim mlađim punoljetnim ženama.

(2) Zatvorenici koji su ranije izdržavali kaznu zatvora, u pravilu, kaznu zatvora izdržavaju u posebnoj kaznionici ili na posebnom odjelu kaznionice odnosno zatvora za smještaj zatvorenika.

(3) Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u posebnima odjelima kaznionice za smještaj maloljetnika.

Istim člankom u točki 5 (NN 14/21, 155/23) Kaznionice osniva i ukida Vlada Republike Hrvatske uredbom kojom se uređuje unutarnje ustrojstvo, na prijedlog ministra nadležnog za poslove pravosuđa.

U članku 26. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) objašnjenje su vrste kaznionica odnosno zatvora prema vrsti sigurnosti.

„(1) Prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika kaznionice jesu zatvorene, poluotvorene ili otvorene.

(2) Prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika zatvori su zatvorenog tipa.

(3) Kaznionice odnosno zatvori, bez obzira na stupanj sigurnosti i ograničenje slobode kretanja zatvorenika, u svom sastavu mogu imati zatvorene, poluotvorene i otvorene odjele za smještaj osoba lišenih slobode.“

1.4. Kategorije zatvorenika odnosno temeljni pojmovi i značenja pojmova navedenih u zakonu o izvršavanju kazne zatvora

Niže se nalaze navedeni pojmovi prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23), a kojima se označavaju osobe koje se nalaze u sustavu izvršenja kazne zatvora odnosno službeni pojmovi koje koriste službenici zatvorskog sustava kao i stavke vezane uz uvjete i način izvršavanja kazne zatvora prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) i Pravilnika o tretmanu zatvorenika (NN 123/21), na kojima se temelji svako postupanje prema zatvorenicima. Prema čl. 2. ZIKZ-a (NN 14/21, 155/23), navedeni pojmovi imaju rodno značenje i odnose se jednako na muški i ženski rod:

- *osoba lišena slobode* je osoba kojoj je u kaznenom postupku određen istražni zatvor, osoba kojoj je u prekršajnom postupku određeno prekršajno zadržavanje, osoba kojoj je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku ili je izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora
- *istražni zatvorenik* je osoba kojoj je odlukom suda određen istražni zatvor i nalazi se na izvršavanju istražnog zatvora
- *zatvorenik* je osoba kojoj je izrečena kazna zatvora zbog kaznenog djela i nalazi se na izdržavanju kazne zatvora u kaznionici odnosno zatvoru
- *kaznjenik* je osoba kojoj je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora
- *članovi obitelji zatvorenika i osuđenika* jesu: bračni ili izvanbračni drug zatvorenika i osuđenika, životni ili neformalni životni partner zatvorenika i osuđenika, srodnik u ravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do zaključno trećeg stupnja, tazbinski srodnik do zaključno drugog stupnja te skrbnik
- *maloljetnik* je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadesetjednu godinu života (prema čl. 2. Zakona o sudovima za mladež, NN 111/97).

1.5. Započinjanje izvršavanja kazne zatvora

Svaka pravomoćno osuđena osoba u Republici Hrvatskoj nakon što odluka o kazni postane pravomoćna i izvršna od strane suca izvršenja po mjesnoj nadležnosti na čijem području osuđenik ima prijavljeno prebivalište ili boravište upućuje na izdržavanje kazne zatvora.

Člankom 6. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) navedeno je da:

- (1) Izvršavanje kazne zatvora započinje nakon što odluka o kazni postane pravomoćna i izvršna.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, izvršavanje kazne zatvora može započeti i prije pravomoćnosti presude ako zatvorenik kojemu je određen istražni zatvor to zatraži pod uvjetima propisanim ovim Zakonom.
- (3) Izvršavanje kazne zatvora može se odgoditi u slučajevima propisanim ovim Zakonom.
- Članak 7. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23) navodi obveze sudova i drugih tijela.
- (1) Prvostupanjski sud dostavit će odluku iz članka 6. stavka 1. ovoga Zakona nadležnom tijelu na izvršavanje bez odgode, a najduže u roku od tri radna dana od pravomoćnosti i izvršnosti odluke odnosno u roku od tri radna dana od dana primitka pravomoćne i izvršne odluke

Sukladno čl. 56. Zakona o izvršavanju kazne zatvora i čl. 8. Pravilnika o tretmanu zatvorenika (NN 123/21), osobu osuđenu na kaznu zatvora u trajanju do 6 mjeseci ili kojoj neizdržani dio kazne ne prelazi 6 mjeseci, sudac izvršenja rješenjem upućuje u najbliži zatvor prema mjestu prebivališta ili boravišta, a ako se radi o kazni zatvora duljoj od 6 mjeseci ili kojemu neizdržani dio kazne prelazi 6 mjeseci upućuje se u Centar za dijagnostiku u Zagrebu. U Centru za dijagnostiku u Zagrebu zatvorenici borave u prosjeku četiri tjedna. Ondje se u svrhu inicijalne procjene rizika, tretmanskih potreba i planiranja tretmana zatvorenika obavlja sveobuhvatna obrada koja obuhvaća poslove medicinske, socijalne, psihološke, socijalnopedagoške i kriminološke obrade na osnovu kojih se predlaže pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora (dalje PPIKZ) kao i kaznionice odnosno zatvora u kojem će se nastaviti s izvršavanjem kazne.

Prema čl. 56. st.3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23), Odluku o upućivanju zatvorenika na daljnje izvršavanje kazne zatvora u kaznionici odnosno zatvoru u kojoj će zatvorenik nastaviti izvršavati kaznu i uvjetima u kojima će boraviti, donosi ravnatelj nadležan za zatvorski sustav na prijedlog Centra za dijagnostiku u Zagrebu i na temelju mišljenja Povjerenstva za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika Središnjeg ureda za zatvorski sustav, u skladu s odredbama Okvirnih mjerila za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika na izvršavanje kazne zatvora, koja donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa. Prilikom odlučivanja o upućivanju i razvrstavanju zatvorenika posebna se pozornost posvećuje osobama koje pripadaju ranjivim skupinama.

Nakon što je zatvorenik Rješenjem o upućivanju na daljnje izdržavanje kazne zatvora došao u kaznionicu odnosno zatvor za njega se radi pojedinačni plan izvršavanja kazne zatvora.

Pojedinačni program za svakog zatvorenika sadrži:

- procjenu rizičnosti za vrijeme izvršavanja kazne zatvora o čemu ovisi upućivanje u kaznionice prema stupnju sigurnosti (zatvorena, poluotvorena, otvorena)
- radnu sposobnost, radne navike, vrstu posla i uvjete rada na koje se zatvorenika može rasporediti
- obrazovnu razinu i potrebu za obrazovanjem ili stručnim osposobljavanjem
- zdravstveno stanje, potreba za liječenjem
- uključivanje u posebne programe (za ovisnosti o drogama, alkoholu, oboljele od PTSP-a), po odluci suda ili procjeni stručnog tima
- potrebu za specifičnim psihološkom, psihijatrijskom, socijalnom ili pravnom pomoći
- prijedlog posebnih oblika individualnog ili skupnog rada
- sadržaje i oblike korištenja slobodnog vremena (kulturne i sportske aktivnosti)
- kontakt s vanjskim svijetom (dopisivanje, telefoniranje, posjete obitelji i drugih osoba)
- program pripreme za otpust na slobodu i pomoć nakon otpusta

Iz velikog broja raznih elemenata koji utječu na određivanje odgovornosti pojedinca (često se i radi o kaznenoj odgovornosti), posebno zanimanje pobuđuju obilježja ličnosti. Ličnost se u okviru poremećaja u ponašanju, odnosi na propitivanje područja koje može dati temelje za razumijevanje i tretman neprihvatljivog ponašanja. Proučavanje ličnosti daje važne uvide jer omogućuje analizu načina na koji pojedinci reagiraju u različitim situacijama, što naglašavaju sve definicije ličnosti (Buđanovac i Vukosav, 2001). Tako *Cattel* (1965) govori o ličnosti kao onom što dozvoljava predviđanje postupaka neke osobe u određenoj situaciji. *Eysenck* (1953)

definira ličnost kao više ili manje trajnu i stabilnu organizaciju temperamenta, intelekta, karaktera i fizičke konstitucije neke osobe, koja određuje njegovu prilagodbu okolini.

Percepcija psihosocijalne klime i osobine ličnosti zatvorenika, UDK:343.9

Kriminološka istraživanja koja se bave psihološkim faktorima prijestupničkog ponašanja pokazuju da određene osobine ličnosti mogu olakšati, a u nekim slučajevima i pospješiti počinjenje kriminalnih djela. Kod delinkvenata se posebno izdvajaju emocionalna nestabilnost, poteškoće u kontroli emocija, preosjetljivost, netolerantnost prema preprekama u postizanju ciljeva, latentna agresivnost, egocentričnost te manjak odgovornosti, što je često povezano s raznim psihopatskim karakteristikama ličnosti (Gottfredson i Hirschi, 1990)

Izvršavanje kazne zatvora financira se iz sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske. Radom zatvorenika mogu se ostvariti dodatni prihodi, pa se sredstva ostvarena radom zatvorenika koriste za podizanje standarda zatvorenika.

1.6. Kaznionica u Turopolju

S obzirom na organizacijsku strukturu, Kaznionica u Turopolju, ustrojstvena je jedinica Uprave za zatvorski sustav i probaciju, Ministarstva pravosuđa uprave i digitalne transformacije. S obzirom na stupanj sigurnosti i ograničenja slobode kretanja zatvorenika, Kaznionica u Turopolju je poluotvorenog tipa. U nastavku će se prikazati povijesni okvir Kaznionice u Turopolju, aktualno stanje i statistički pokazatelji te kaznioničke službe i poslovi.

Kaznionica u Turopolju osnovana je kao depadansa Kaznionice u Lepoglavi neposredno nakon drugog svjetskog rata, a kao samostalna ustanova ustrojena je 1959. godine. Do 1968. godine Kaznionica u Turopolju je kao i cjelokupni zatvorski sustav, bila pod ingerencijom Državnog sekretarijata za unutarnje poslove (danas Ministarstvo unutarnjih poslova), a od tada djeluje u okviru ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Godine 1993. U krug Kaznionice u Turopolju preseljen je tadašnji Zavod za preodgoj mladeži iz Gline (danas Odgojni zavod u Turopolju) kojem je Kaznionica ustupila velik dio prostornih, smještajnih i drugih kapaciteta pa je smještajni kapacitet s 300 zatvorenika smanjen na otprilike 80 zatvorenika.

Kaznionica u Turopolju ustrojben je jedinica Uprave za zatvorsku sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije.. Kaznionica u Turopolju proteže se na otprilike 130 hektara površine, šume, polja, oranice, jezera, ribnjaci te desetak objekata različitih namjena. Veći dio zatvorenika smješten je u 10 spavaonica u zatvoreničkom objektu, dvije spavaonice smještene su u prostoru bivše betonare s ukupno 8 kreveta i tri spavaonice smještene su u zgradi cca 300 metara od dežurane i glavnog zatvoreničkog objekt. Smještajni kapaciteti zatvorenika su u cijelosti u skladu sa standardima za smještaj (preporuka CPT-a – European Committe for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment), no unutar postojećih kapaciteta kontinuirano se radi na poboljšanju uvjeta smještaja i boravka, prostorija za slobodne aktivnosti i sport, uređivanju okoliša i slično.

Tijekom 2023. godine obnovljen je zatvorenički objekt na način da su zamijenjena kompletna stolarija kao i popravak krovišta. Također su postavljeni klima uređaji. Zatvorenicima je osiguran radni angažman u nekoliko radnih pogona a jedan dio zatvorenika radno je angažiran i kod nekoliko vanjskih poslodavaca.

U Kaznionici u Turopolju zatvorsku kaznu izdržavaju punoljetne pravomoćno osuđene muške osobe. Po prijemu zatvorenika u Kaznionicu u Turopolje, stručne službe, Odjel tretmana, Odjel zdravstvene zaštite, Odjel za rad i strukovnu izobrazbu, zajedno sa zatvorenikom sačinjavaju pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora – PPIKZ, koji se sastoji od elemenata koji osim općih podataka, obuhvaćaju i zdravstvenu i radnu sposobnost. Vezano uz to radi se i raspored u radno-tretmansku grupu.

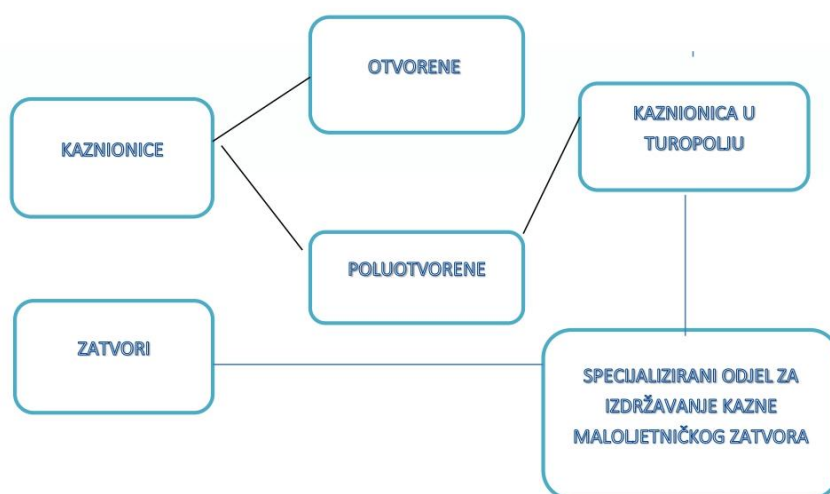
Ovisno o specifičnim potrebama zatvorenika, utvrđuju se posebni penološko tretmansi programi, kao što je npr. ovisnost o alkoholu i drogi (KLA – Klub liječenih alkoholičara i KLO – Klub liječenih ovisnika), koji se provode grupnim radom u formi reducirane terapijske zajednice jedanput tjedno u trajanju od sat vremena. Za zatvorenike kojima je izrečena sigurnosna mjera iz čl.69 . (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24) „Sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti teže kazneno djelo“ . (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)– obvezno liječenje od alkohola/ droge radi se i povezivanje zatvorenika s

vanjskim klubovima za liječenje ovisnosti. Povezivanje zatvorenika s vanjskim klubovima korisna je u onoj proporcionalnoj unutarnjoj motivaciji samog zatvorenika. Pojedinačnim programom obuhvaćeni su i ostali oblici individualnog i grupnog rada kao npr. provođenje slobodnog vremena, strukovno osposobljavanje i izobrazba, kontaktiranje s vanjskim svijetom putem telefona i pisama kao i posjete gdje može primati posjete uže i šire obitelji i službenih osoba, prikupljanje podataka i mišljenja ureda za socijalnu skrb kao i sudova, državnih odvjetništava, policijskih uprava koji su poprilično važni u mišljenjima o odobravanju korištenja pogodnosti izlazaka, određivanje posebnih mjera sigurnosti kao i mjera poslije penalnog prihvata.

Od 2020.godine u sklopu Kaznionice nalazi se Maloljetnički zatvor (muški), koji se do 2020. godine nalazio u sklopu Kaznionice u Požegi.

Od svibnja 2021.godine dio službenika pravosudne policije iz Zatvora u Sisku premješten je u Kaznionicu u Turopolju radi potresa u kojem je stradao Zatvor u Sisku.

Na slici 2 prikazana je podjela kaznenih tijela prema stupnju sigurnosti.

Slika 2: Podjela kaznenih tijela po stupnju sigurnosti

Izvor: autorica rada Mirela Lizačić-Mundjer (2024)

1.6.1. Obilježja zatvorenika koji se upućuju u Kaznionicu u Turopolju

Tijekom 2023. godine 70 % upućenih zatvorenika koji izdržavaju kaznu zatvora u Kaznionicu u Turopolju dolaze iz centra za dijagnostiku i programiranje, dok preostalih 30 % dolazi premještajem iz drugih kaznionica / zatvora (Kaznionica u Glini, Kaznionica u Lepoglavi, Zatvor u Zagrebu).

Na Slici 3 je prikazano upućivanje na izdržavanje kazne u Turopolju, 2023. godine (interni podaci Kaznionice u Turopolju).

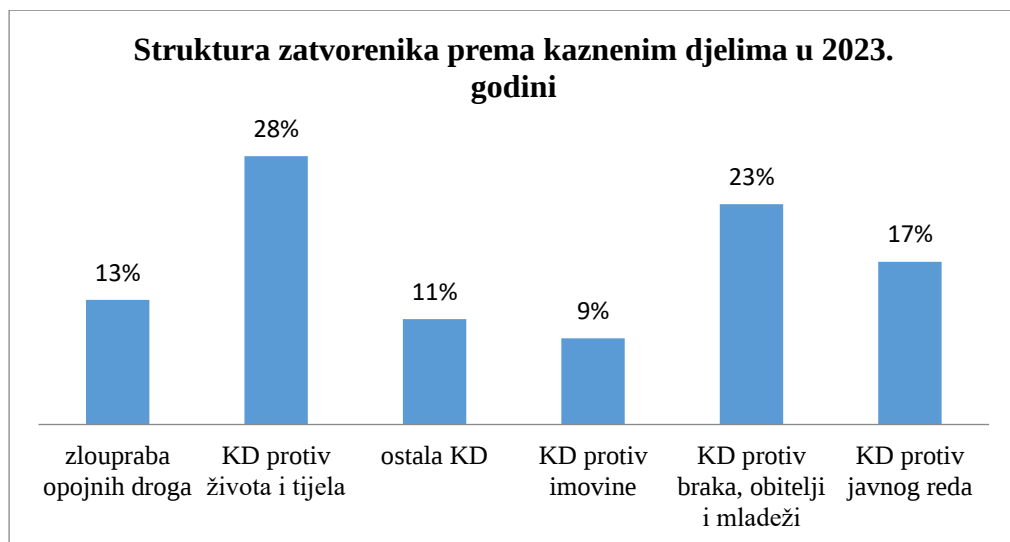

Slika 3:Upućivanje na izdržavanje kazne u Kaznionicu u Turopolju

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

U 2023. godini 30% zatvorenika je premješteno iz drugih zatvora ili kaznionica, dok je veći broj zatvorenika (70%) upućen iz Odjela za Dijagnostiku.

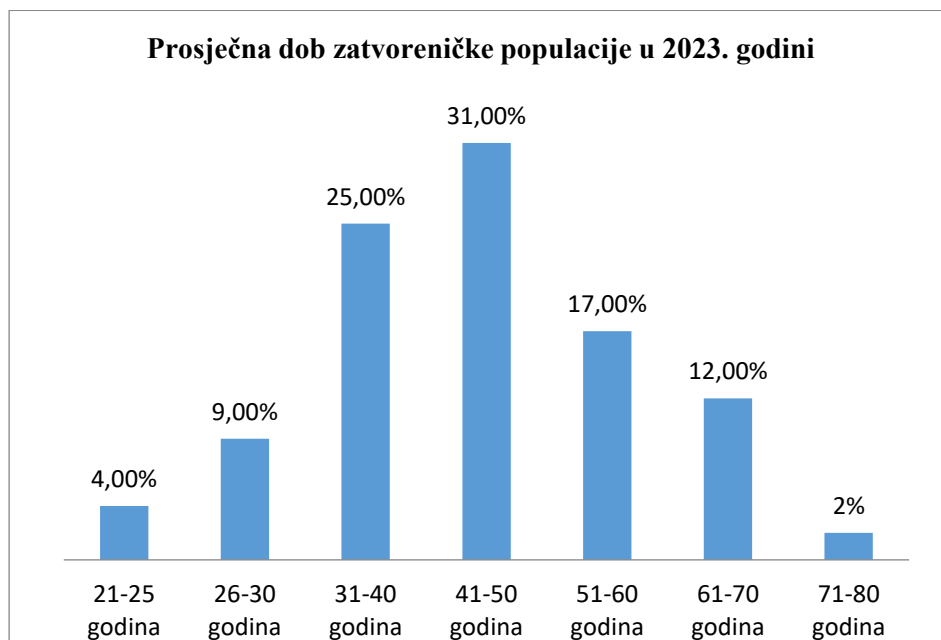
Struktura zatvorenika prema kaznenim djelima koji su upućeni na daljnje izdržavanje kazne tijekom 2023. godine prikazana je na Slici 4 (interni podaci Kaznionice u Turopolju).

Slika 4: Struktura zatvorenika prema KD u 2023.godine

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

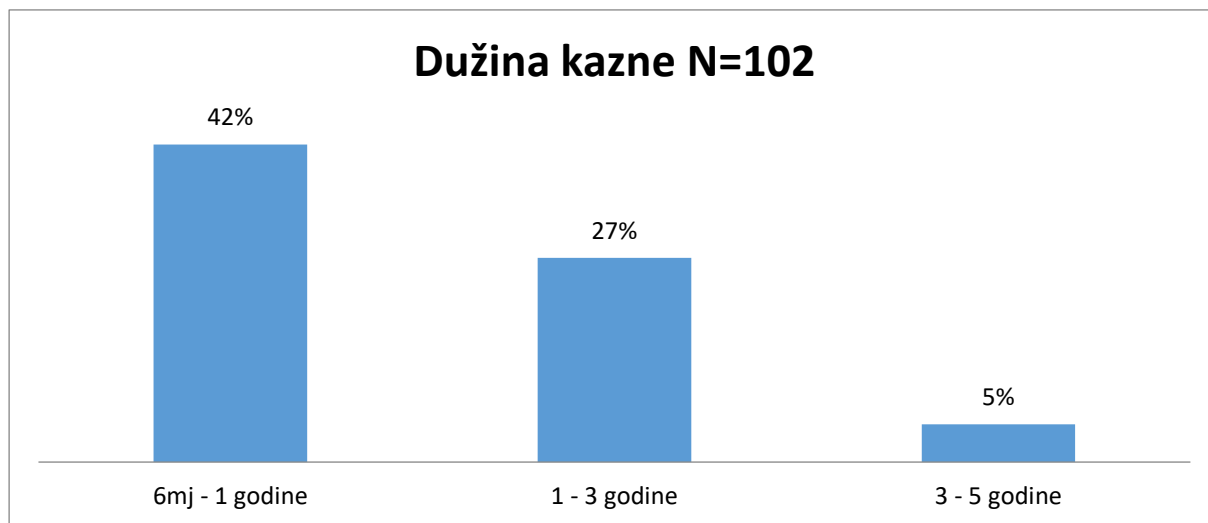
Prosječna dob zatvoreničke populacije u 2023.godini bila je 43 godine starosti godine (interni podaci Kaznionice u Turopolju) što se može vidjeti iz Slike 5.

Slika 5: Prosječna dob zatvoreničke populacije u 2023. godini

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Na Slici 6 vidi se postotak zatvorenika koji su izdržavali kaznu zatvora od 1 do 5 godina (ne uključujući 5 godina) u 2023. godini (prema internim podacima Kaznionice u Turopolju).

Slika 6: Dužina kazne

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Na Tablici 1 prikazani su opći podaci Kaznionice u Turopolju za period od 2019. do 2023. godine godine (prema internim podacima Kaznionice u Turopolju)

Tablica 1: Opći podaci za period od 2019. do 2023. godine za Kaznionicu u Turopolju

GODINA	2023	2021	2020	2019
UKUPNO ZATVORENIKA TIJEKOM GODINE	188	134	146	103
BROJ ZATVORENIKA KOJI SU KORISTILI IZLASKE	151	123	50	156
IZLASCI U MJESTO PREBIVALIŠTA, UKLJUČUJUĆI GODIŠNJI ODMOR I IZV. IZLAZAK	1045	291	100	615
SVI IZLASCI UKUPNO	1809	544	160	959
BROJ ZLOUPORABA IZLAZAKA	11	4	1	8
BROJ POČINJENIH KAZNENIH DJELA ZA VRIJEME KORIŠTENJA POGODNOSTI	0	0	0	0
TEŽI STEGNOVNI PRIJESTUPI	26	24	10	23
UDALJENJE	1	0	0	4

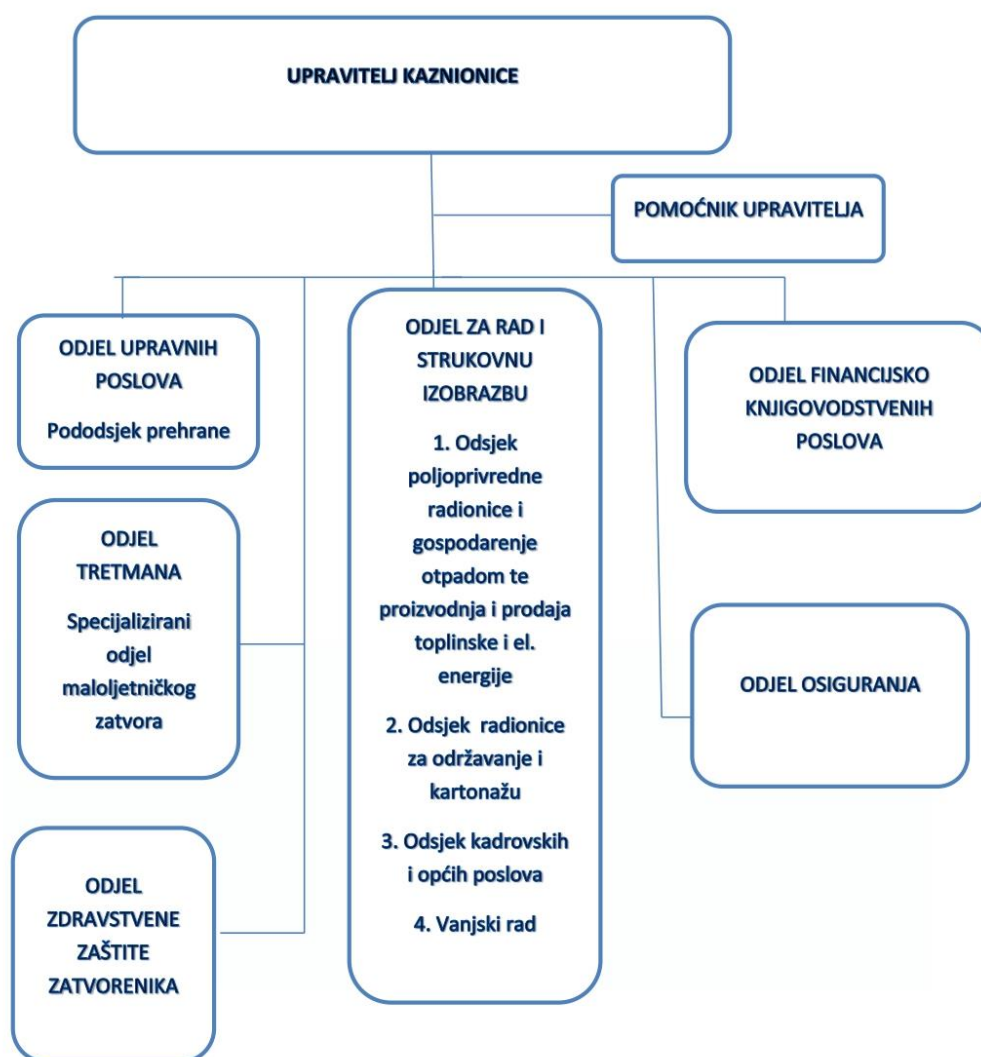
PREMJETAJ IZ SIGURNOSNIH RAZLOGA	14	12	10	13
PREMJETAJ U BLAŽE UVJETE	6	5	4	2
UVJETNO OTPUŠTENI PO SUDCU IZVRŠENJA	28	31	42	48

Izvor: Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

1.6.2. Kaznionički poslovi i službe

U sastavu Kaznionice u Turopolju ustrojeni su Odjel upravnih poslova, Odjel tretmana, Odjel osiguranja, Odjel zdravstvene zaštite zatvorenika, Odjel za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika te Odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova. U Kaznionici je ukupno zaposleno 66 službenika, od toga u Odjelu osiguranja 23, u Odjelu tretmana 7 (od kojih 4 savjetnika 1 suradnik za tretman te 2 službenika koji rade u Matici zatvorenika) koji su u direktnom svakodnevnom radu sa zatvorenicama, Odjelu za rad i strukovnu izobrazbu 12, a u Odjelu zdravstvene zaštite 1. Odjel financija broji 14 službenika dok upravni odjel ima 6 službenika. Ovdje nisu uračunati službenici pravosudne policije koji su premješteni iz Zatvora u Sisku.

Slika 7 prikazuje organizacijsku strukturu Kaznionice u Turopolju.

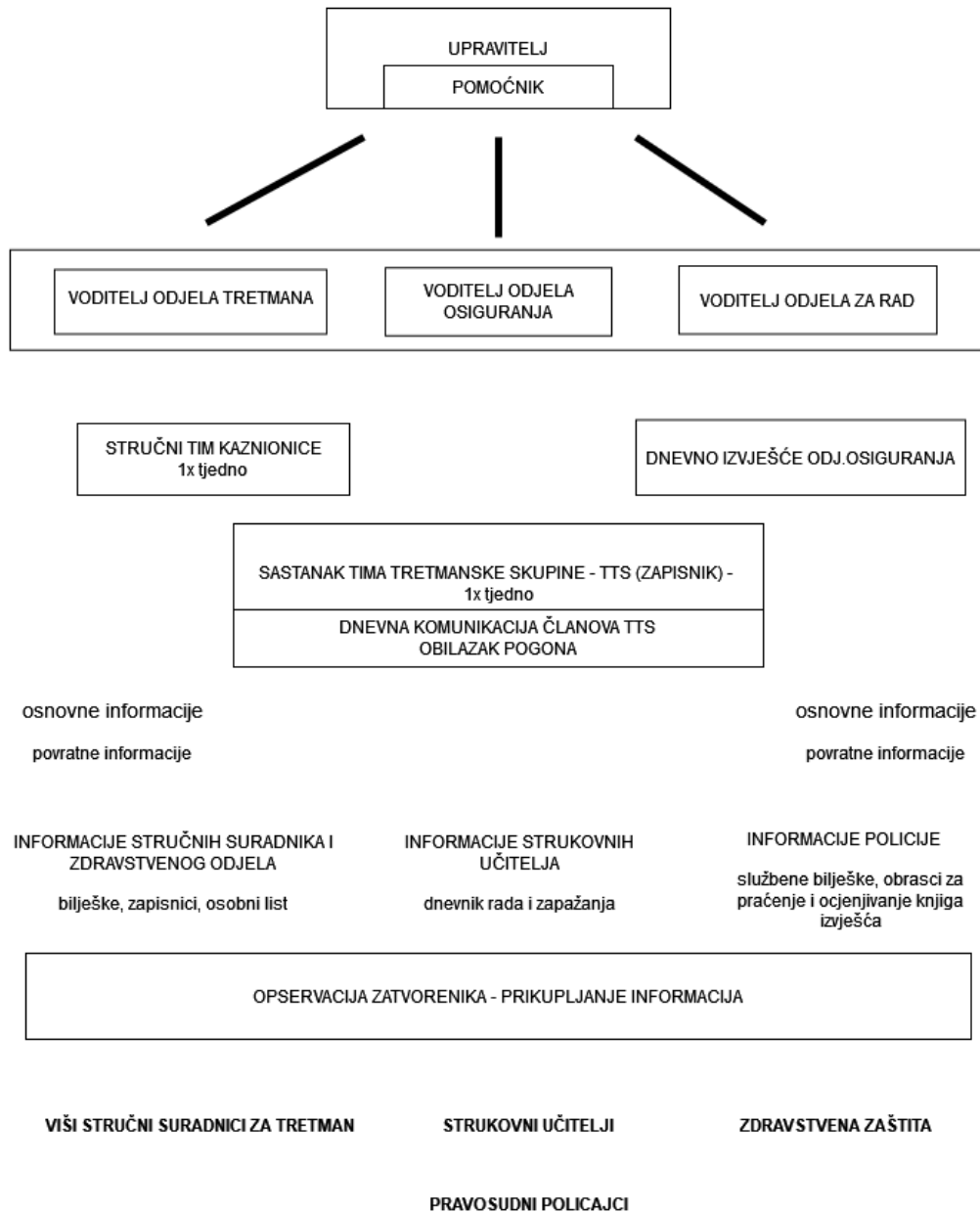

Slika 7: Organizacijska struktura Kaznionice u Turopolju

Izvor: autorica rada Mirela Lizačić-Mundjer (2024), prema sistematizaciji kadrova Kaznionice u Turopolju

U Kaznionici je horizontalna komunikacija unutar odjela i između odjela. Od službenika prema voditeljima i upravitelju je vertikalna komunikacija što je vidljivo na Slici 8.

PROTOK INFORMACIJA MEĐU ODJELIMA

Slika 8 : Protok informacija među odjelima u Kaznionici

Izvor: autorica rada Mirela Lizačić - Mundjer (2024), prema internom ustroju Kaznionice u Turopolju

Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora sukladno čl 3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23)“ jest, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, čime se pridonosi zaštiti društvene zajednice“ (NN 14/21, 155/23). Istim tim zakonom „zatvorenik uživa zaštitu temeljnih prava utvrđenih Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima“ (NN 14/21, 155/23). Kada je riječ o uvjetima izdržavanja kazne zatvora, važni su: Standardni minimalni propisi o postupanju sa zatvorenicima (Ujedinjeni narodi, 1957), Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (UN, 1966), Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (UN, 1984), Konvencija o transferu osuđenih osoba (UN, 1983).

Prava zatvorenika uz navedeni Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23), dodatno su regulirana i nizom podzakonskih akata, kao što je i. Pravilnik o tretmanu zatvorenika (NN 123/21) kojim se detaljnije uređuje postupanje prema zatvorenicima unutar zatvorskog sustava.

Svi službenici se izrazito trude pridonijeti što boljoj socijalnoj klimi u Kaznionici sukladno preporukama iz 2. Općeg izvješća CPT-a (European Committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment) od službenika odjela tretmana, odjela osiguranja kao i strukovnih učitelja. R. Jukić i M. Sabljo ističu da „psihosocijalna klima, zbog osjećaja zadovoljstva koji izaziva kod zatvorenika, može postati i „tretmanska klima“ te se u njoj uspješnije odvijaju tretmansi programi (Mejovšek, 2002) (Jukić, R. i Sabljo, M. (2017). Niže su navedeni poslovi službenika Kaznionice koji su uključeni u svakodnevni rad sa zatvorenicima.

"Hrvatski zatvorski sustav i zaštita ljudskih prava zatvorenika" (Babić i sur., 2006), autori navedenog znanstvenog rada ističu da je rad u zatvoru jedan od najzahtjevnijih poslova uopće s obzirom na izazove koje proizlaze iz svakodnevnog rada sa zatvorenicima. Navode da je prva zadaća osigurati zatvore tako da se društvo zaštiti od opasnih počinitelja kaznenih djela. Ističu da su službenici zatvorskog sustava u svakodnevnom kontaktu s „osobama različitih karakteristika, različite zrelosti, svjetonazora, kulturnih navika, s osobama koje su počinile različita kaznena djela s često prisutnim poremećajima osobnosti te s osobama različitih sposobnosti i potreba“. Istodobno naglašavaju da je dužnost službenika zatvorskog sustava“ organizirati zatvore i na način da budu sigurna mjesta kako za svakog zatvorenika tako i za zaposlenike“. Navode da siguran zatvor između ostalog znači i stručan rad, komunikacija, pravednost kao i dosljednost u postupanju te „organiziranje i poticanje što većeg dijapazona

različitih aktivnosti i tretmanskih programa, kao i stvaranje atmosfere povjerenja“. Cilj je da se zatvorenici potiču da vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora pozitivno utječe na njih u smislu odgovornog ponašanja nakon izdržane kazne zatvora „te ih motivirati da se obrazovanjem i radom osposobe za samostalan život u skladu s društvenim normama. Navedene zadaće odnose se na cjelokupno osoblje zatvorskog sustava bez obzira na to na kojim poslovima tko radi“.

1.6.3. Odjel tretmana

Prema čl. 27. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23), Poslovi tretmana dijele se na opće i stručne. Opći poslovi tretmana jesu: sudjelovanje u provođenju posebnih programa tretmana, organizacija i provođenje općih programa tretmana i drugih aktivnosti koje podržavaju proces rehabilitacije i socijalne reintegracije zatvorenika, nadzor nad sadržajem dopisivanja zatvorenika te vođenje propisanih evidencija zatvorenika. Stručni poslovi tretmana jesu: procjena kriminogenih rizika i tretmanskih potreba zatvorenika, izrada, provođenje, preispitivanje i procjena uspješnosti provođenja programa izvršavanja, provođenje psihosocijalnih i socijalno-pedagoških intervencija i posebnih programa, provođenje sigurnosnih mjera iz svog djelokruga, izrada stručnih mišljenja u vezi s izvršavanjem kazne zatvora. Sve gore navedeno provodi se kroz grupni i individualni rad sa zatvorenicima a obavljaju ih socijalni pedagozi, psiholozi i socijalni radnici. Zakon je također predvidio da se osigura dovoljan broj stručnjaka za obavljanje navedenih poslova što u praksi često i nije tako.

1.6.4. Odjel osiguranja

Poslovi osiguranja jesu: dežurstvo, vanjsko osiguranje, unutarnje osiguranje, pretraga, sprovođenje zatvorenika te nadzor nad zatvorenicima uz sudjelovanje u provedbi programa izvršavanja. Poslovi unutarnjeg osiguranja obuhvaćaju nadzor postupka podjele medicinske terapije te iznimno i sudjelovanje u podjeli prethodno pripremljene medicinske terapije zatvorenicima kada istu nije moguće organizirati na drukčiji način. , prema čl. 27. Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23). Rad službenika pravosudne policije organiziran je smjenski i pokriva 24 - satno radno vrijeme tijekom 7 dana i noći.

1.6.5. Upravni odjel

Opći i pravni poslovi jesu: osiguravanje zaštite zajamčenih prava zatvorenika, pružanje stručne pravne pomoći zatvorenicima u vezi sa zaštitom njihovih prava, vođenje stegovnih postupaka protiv zatvorenika, upravljanje i razvoj ljudskih potencijala, priprema nacrt propisa i odluka za potrebe državnih službenika i namještenika, poslovi informatike te ostali poslovi koji omogućuju upravljanje i rad kaznionice odnosno zatvora prema čl. 27. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23).

1.6.6. Odjel zdravstvene zaštite zatvorenika

Poslovi zdravstvene zaštite zatvorenika prema čl.27. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23). jesu: obiteljska (opća) medicina, specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita, dentalna zdravstvena zaštita, ljekarnička djelatnost, suradnja s liječnicima i ustanovama javnog zdravstva i tijelima za prevenciju i liječenje ovisnosti, davanje nalaza i mišljenja o zdravstvenom stanju zatvorenika, nadziranje sastava i hranidbene vrijednosti hrane koja se poslužuje zatvorenicima i nadziranje održavanja osobne higijene zatvorenika te čistoće prostorija i drugih prostora u kojima borave i kreću se. Rad medicinske sestre i medicinskog tehničara u Kaznionici u Turopolju organiziran je kroz 8 satno radno vrijeme u radne dane u vremenu od 7,30 do 15,30 sati. Nakon radnog vremena ambulante Kaznionice ukoliko postoji hitna potreba za pružanjem liječničke pomoći zatvorenicima, isti se u pratnji službenika Odjela osiguranja prepraćuju prema najbližem medicinskom centru odnosno KBC Zagreb.

1.6.7. Odjel za rad i strukovnu izobrazbu

Poslovi rada i strukovnog obrazovanja zatvorenika su uz organizaciju i provođenje, pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i ocjenjivanje kao i nadzor za vrijeme obavljanja rada i strukovno obrazovanje zatvorenika prema čl.27. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21, 155/23). Radno vrijeme strukovnih učitelja u Kaznionici u Turopolju organiziran kroz 8 satno radno vrijeme u radne dane u vremenu od 7,30 do 15,30 sati. U vrijeme obavljanja sezonskih radova u poljoprivredi isto može biti i duže (prekovremeni rad).

1.6.8. Racionala istraživanja

Posljednjih godina, osim općenitih i često nepragmatičnih istraživanja o definiciji

tretmana, njegovoj evaluaciji, programiranju, ponekad i fragmentiranim znanstvenim zadiranjima na ponekad nebitne penološke segmente, ne postoje ozbiljna istraživanja koja bi pokazala učinkovitost postojećih penoloških programa u hrvatskim penalnim ustanovama. Upravo ta činjenica lišila je penološke praktičare da verifiraju pojedine penološke programe i procese koji (ne) idu u prilog svrhovitosti izvršavanju kazne zatvora.

Izostanku spoznaje o učinkovitosti tretmana pridonose i problemi o kojima smo govorili u uvodu, a koji proizlaze iz nestandardiziranosti tretmanskih postupaka, percepcije nametnutosti, odvijanja u neprirodnim i deprivirajućim okolnostima, upitnim mehanizmima registracije promjena na kojima se temelji procjenjivanje uspješnosti i prilična razina subjektivizma i improvizacije (Doležal i Jandrić, 2002). Da bi se reducirale sve objektivne poteškoće kontinuirano se pokušava dodatnim edukacijama i uvođenjem posebnih penoloških programa dosegnuti cilj individualizacije tretmana kao jedinog garanta uspješne socijalne integracije poslije izvršene kazne.

Razvoj principa individualizacije u pravom smislu te riječi, kao i procjena njene efikasnosti najbolje se može verifirati u penalnim uvjetima manjeg stupnja sigurnosti u kakvima je provedeno naše istraživanje. Poluotvoreni i otvoreni uvjeti osim što odražavaju veću razinu humanosti, analogije sa životom na slobodi, reduciranih učinaka kriminalizacije i institucionalizacije, pridonose kvalitetnijem procjenjivanju stvarnih učinaka izvršavanja kazne u kojima zatvorenici u većoj mjeri preuzimaju odgovornost za vlastito ponašanje (Šarić, 2006; Damjanović i Butorac, 2006). Stoga je namjera ovog rada bila provjeriti postoje li specifična obilježja počinitelja kaznenog djela protiv imovine i kaznenog djela protiv života i tijela zatvorenika koji izdržavaju kaznu zatvora u kaznionici poluotvorenog tipa. Buđanovac i Vukosav (2001) su utvrdili kako se zatvorenici koji su agresivniji znatno lošije prilagođavaju uvjetima života i rada u kaznionici, a sve vrste aktivnosti koje se u ustanovi provode doživljavaju puno negativnije nego zatvorenici kod kojih agresivnost nije toliko izražena. Osim toga, agresivniji zatvorenici su puno češće stegovno kažnjavani zbog svog ponašanja (Buđanovac i Vukosav, 2001).

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj i problemi

CILJ ISTRAŽIVANJA – cilj ovog kvantitativnog istraživanja je ispitati razlike u nekim specifičnim obilježjima (socio-demografskim, ranija osuđivanost, činjenje stegovnih

prijestupa, uključenost u posebne penološke programe - KLA i KLO, obilježja ličnosti) počinitelja kaznenih djela koji su se nalaze na izdržavanju kazne u kaznionici poluotvorenog tipa (Kaznionica u Turopolju) zbog počinjenja kaznenog djela protiv imovine (krađe, teške krađe i razbojništva) i kaznenih djela protiv života i tijela (silovanje, teške tjelesne ozljede i ubojstva) dok je svrha rada da dobijemo uvid u gore navedena specifična obilježja kako bismo mogli predložiti učinkovitije penološke programe. Navedene dvije skupine kaznenih djela uzete su u obzir jer se radi o najčešće počinjanim kaznenim djelima (protiv imovine) i najokrutnijim kaznenim djelima (protiv života i tijela).

Kako bismo odgovorili na postavljeni cilj istraživanja postavljeni su sljedeći problemi i hipoteze istraživanja:

P1: Ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz neka socio-demografska obilježja (dob, stručna sprema, bračni status, djeca)

H1. Očekuje se da će postojati statistički značajna razlika između zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela u smislu da će počinitelji kaznenog djela imovinskog karaktera češće biti mlađe dobi, niže stručne spreme i neoženjeni.

P2: Ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz raniju osuđivanost.

H2: Očekuje se statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u smislu da će počinitelji kaznenog djela protiv imovine biti češće ranije osuđivani za neko kazneno djelo.

P3: Ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz činjenje stegovnih prijestupa i uključenost u posebne penološke programe u kaznionici (KLO i KLA)

H3: Očekuje se statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života u smislu da će počinitelji kaznenih djela protiv imovine češće činiti stegovne prijestupe za razliku od počinitelja kaznenog djela protiv života i tijela

H3.1. Očekuje se statistički značajna razlika u počinjenju stegovnih prijestupa između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela koji su uključeni u posebne penološke programe u smislu da će počinitelji obje vrste kaznenih djela

koji su uključeni u posebne penološke programe rjeđe činiti stegovne prijestupe za razliku od počinitelja kaznenih djela koji nisu uključeni u posebne penološke programe.

P4: Ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz stručnu procjenu varijabli ličnosti

H4: Očekuje se statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u smislu da će u stručnoj procjeni varijabli ličnosti kod počinitelja kaznenih djela protiv imovine biti manje negativnih obilježja ličnosti, dok će se kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u stručnoj procjeni ličnosti češće bilježiti negativna obilježja ličnosti (reaktivni poremećaj, nezrela ličnost, neurotski poremećaj, psihoza).

2.2. Plan i metodologija

Istraživanje je provedeno uvidom u dokumentaciju osobnika zatvorenika i raspoloživih evidencija Kaznionice u Turopolju za zatvorenike koji su izdržavali kaznu zatvora u razdoblju od 01.01.2006. godine do 31.12.2010. godine. Izabrano razdoblje je iz razloga jer je 2011. godine na snagu stupio novi Kazneni Zakon te je u samu Kaznionicu upućivan manji broj zatvorenika koji izdržavaju kazne zatvora opisanim u kaznenim djelima protiv života i tijela, a sama klasifikacija i opis kaznenih djela je drugačiji.

Konstruirala se Provjerna lista prema kojoj su se prikupljali podaci iz evidencije dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav, gdje se vrši cjelovita, interdisciplinarna i timska dijagnostika za osobe kojima je izrečena kazna zatvora dulja od šest mjeseci kao i uvidom u dokumentaciju i evidencije kaznionice u Turopolju.

Podaci su prikupljeni za 150 zatvorenika: 75 zatvorenika kojima je izrečena kazna zatvora radi kaznenih djela protiv imovine (krađa, teška krađa, razbojništvo) i 75 zatvorenika kojima je izrečena kazna zatvora radi kaznenih djela protiv života i tijela (silovanje, teška tjelesna ozljeda, ubojstvo) kao i prosječno izrečena kazna zatvora.

Iz dokumentacije i evidencija prikupljeni su podaci o slijedećim varijablama: dob, obrazovanje, bračni status, broj djece, ranija osuđivnost, visina kazne, stegovni postupci, sudjelovanje u posebnim programima, i prisutnost nekih negativnih obilježja ličnosti (neurotski poremećaj, nezrela ličnost, reaktivni poremećaj i psihoza).

2.3. Zaštita privatnosti i etičke implikacije

Za potrebe ovoga rada pribavljena je suglasnost Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav i probaciju. Kao i Kaznionice u Turopolju Istraživanje je provedeno u skladu sa etičkim načelima: anonimnost i povjerljivost. Anonimnost podataka koji su prikupljeni u svrhu ovog istraživanja, jamče da neće biti navedeni podaci koji bi mogli omogućiti otkrivanje identiteta zatvorenika. Podaci su obrađeni i rezultati prikazani skupno.

2.4. Očekivani doprinos

Počinitelji osuđeni za kaznena djela protiv imovine su mlađe životne dobi, ranije osuđivani za istovrsna ili slična kaznena djela, niže stručne spreme te su skloniji češćem činjenju stegovnih prijestupa za razliku od počinitelja kaznenog djela protiv života i tijela koji su uglavnom oženjeni, prvi puta na izdržavanju kazne zatvora, ranije neosuđivani te nisu skloni činiti stegovne prijestupe.

Počinitelji osuđeni za obje vrste kaznenog djela a koji su uključeni u posebne penološke odnosno tretmanske programe kao što su KLA i KLO rjeđe će činiti stegovne prijestupe za razliku od zatvorenika koji nisu uključeni u posebne penološke odnosno tretmanske programe.

Doprinos ovog istraživanja je u tome da će podaci dobiveni istraživanjem ukazati na glavne razlike u obilježjima kaznenih djela protiv imovine i protiv života i tijela što može poslužiti stručnjacima zaposlenim u Odjelu tretmana u zatvorskom sustavu pri kvalitetnijem osmišljavanju programa specifično za počinitelje različitih kaznenih djela. Također istraživanje je potvrdilo neke teorijske pretpostavke (teorije ličnosti, ekološke teorije, teorije učenja, bihevioralne i kognitivno-bihevioralne) prema kojima postoje određena obilježja osoba koja čine kaznena djela, naočito najčešća; protiv imovine i „najokrutnija“ djela s elementima nasilja. Nadalje, utvrditi će se je li uključenost u posebne penološke programe značajan faktor za stegovne prijestupe.

Značaj ovog završnog rada je podizanje svijesti u zatvorskom sustavu da individualni i grupni rad sa počiniteljima bilo kojeg kaznenog djela može smanjiti činjenje stegovnih prijestupa na minimalnu razinu.

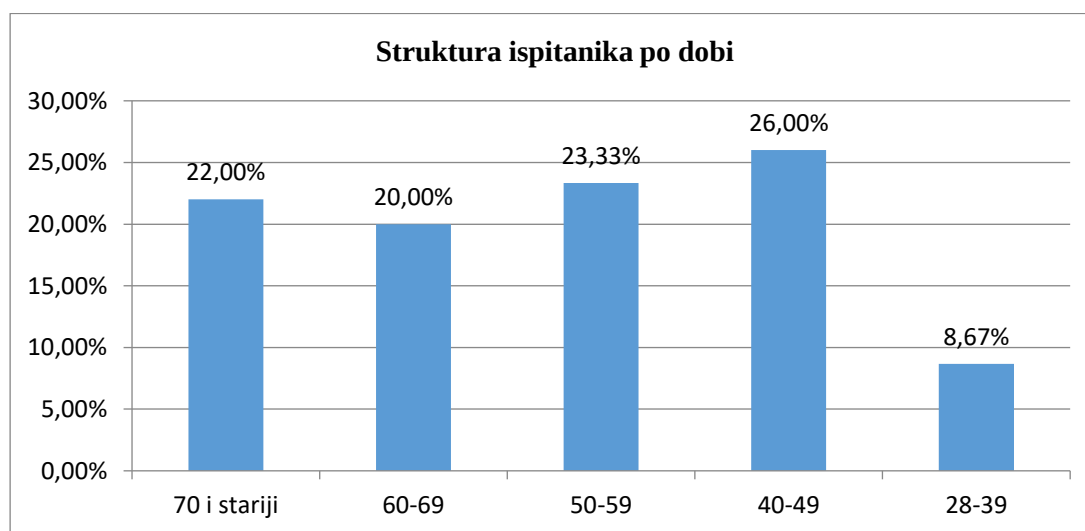
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

U nastavku će biti prikazani rezultati istraživanja prema hipotezama prikazani u obliku shema. Najprije ćemo prikazati opis socio-demografskih obilježja počinitelja kaznenih djela odnosno zatvorenika.

3.1. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz neka socio-demografska obilježja

3.1.1. Dob

Na Slici 9 prikazana je struktura ispitanika po dobi za promatrano razdoblje od 01.01.2006. godine do 31.12.2010. godine.

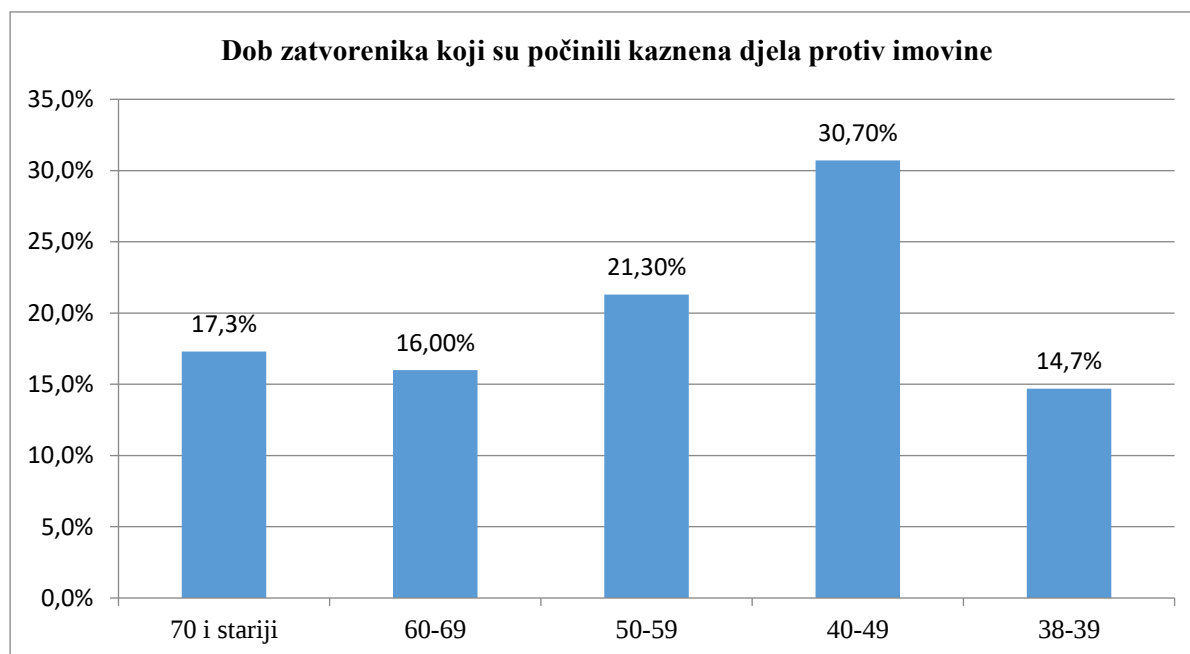

Slika 9: Struktura ispitanika po dobi

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Najstariji zatvorenik u navedenom periodu bio je rođen 1934. godine i počinio je kazneno djelo protiv života i tijela, točnije ubojstvo dok je najmlađi bio zatvorenik rođen 1996. godine i osuđen je zbog kaznenog djela protiv imovine odnosno teške krađe. Prosječna dob uzorka je 57,7 godina a raspon dobi se kreće od 28 do 90 godina.

Slika 10 pokazuje nam dob zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv imovine.

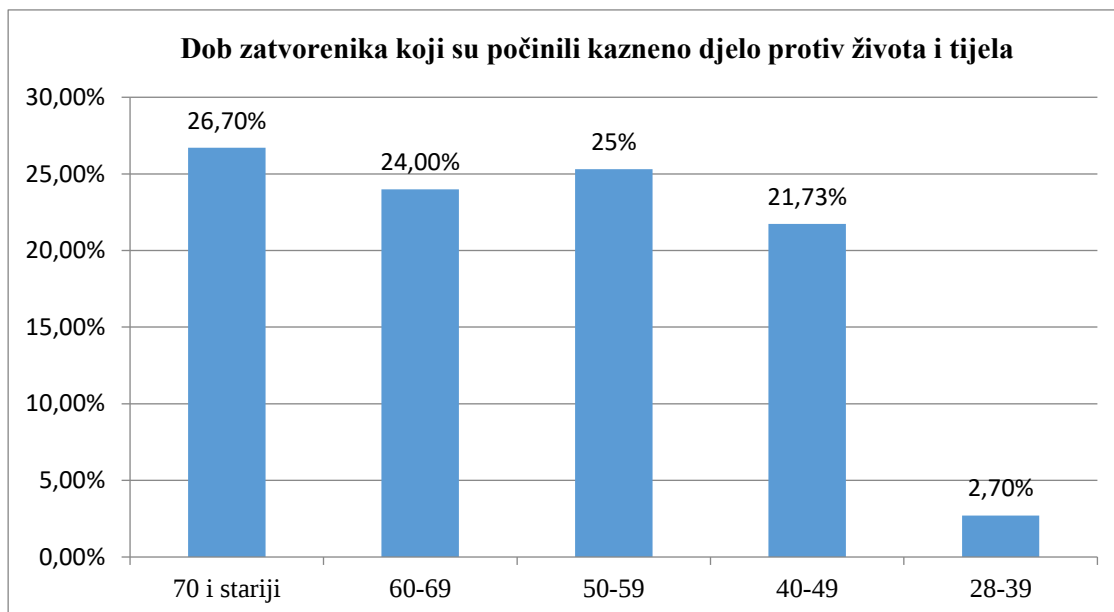

Slika 10: Dob zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv imovine

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

U promatranom razdoblju kako možemo vidjeti na Slici 10, najveći postotak zatvorenika, 30,7 % nalazio se u dobi od 40 do 49 godina. Najstariji zatvorenik koji je bio na izdržavanju kazne zatvora radi počinjenja kaznenog djela protiv imovine imao je 58 godina dok je najmlađi zatvorenik u tom periodu imao 19 godina kada je počinio kazneno djelo protiv imovine.

Na Slici 11 prikazane su godine rođenja odnosno starosti zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela.

Slika 11: Dob zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Najstariji zatvorenik koji je počinio kazneno djelo protiv života i tijela a izdržavao je kaznu zatvora u Kaznionici u Turopolju u promatranom razdoblju imao je 78 godina života. Prosječna dob poinitelja bila je 61 godina. dok je njih 2,7 % bilo u dobi između 28 i 39 godina. Najveći postotak zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela njih 26,7% bio je u dobi od 70 godina i starije.

Tablica 2. Dob ispitanika koji su uključeni u istraživanje (N=150)

	f	%	M	sd
Od 28 do 39 godina	13	8,67	57	13,45
Od 40 do 49 godina	39	26		
Od 50 do 59 godina	35	23,33		
Od 60 do 69 godina	30	20		
70 god i stariji	33	22		
Ukupno	150	100		

Najveći udio ispitanika je u dobi između 40 i 49 godina (26%), dok je najmanje ispitanika koji su mlađi od 40 godina (8,67%). 91,33 % uzorka starije je od 40 godine, više od polovine uzorka starije je od 50 godina (65,33% ili 2/3 ispitanika) a 22% ih je starije od 70 godina.

Tablica 3. Dob ispitanika koji su uključeni u istraživanje s obzirom na vrstu počinjenog djela: počinitelji kaznenih djela protiv imovine (N=75) i počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela (N=75)

	KD PROTIV IMOVINE				KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA			
	f	%	M	sd	f	%	M	sd
Od 28 do 39 godina	11	14,7	53,31	12,77	2	2,7	60,83	13,14
Od 40 do 49 godina	23	30,7			16	21,73		
Od 50 do 59 godina	16	21,3			19	25,3		
Od 60 do 69 godina	12	16			18	24		
70 god i stariji	13	17,3			20	26,7		
Ukupno	75	100			75	100		

Raspon dobi počinitelja imovinskih delikata je od 36 do 79 godina (prosječna dob je 53 godine, a standardna devijacija dobi je 12,77). Nešto više polovine ispitanika koji su počinili imovinske delikte starije je od 50 godina (54,6%) dok ih je 46,4% mlađe od 50 godina. Raspon dobi počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela je od 28 do 90 godina (prosječna dob je 61 godina, a standardna devijacija dobi je 13,14). 76% ispitanika (3/4 ispitanika) koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela starije je od 50 godina, a 26,7% ili 1/4 njih starije je od 70 godina te je također oko 1/4 ispitanika (24,43%) mlađe od 50 godina.

Kao što možemo vidjeti iz predhodnih podatka, prosječna dob počinitelja kaznenih djela protiv imovine bila je 53 godine te je mlađih od 50 godina bilo 46,4 %. Kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela najstariji zatvorenik bio u dobi od 78 godina dok je prosječna dob bila 61 godina.

Tablica 4. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika po dobi između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela

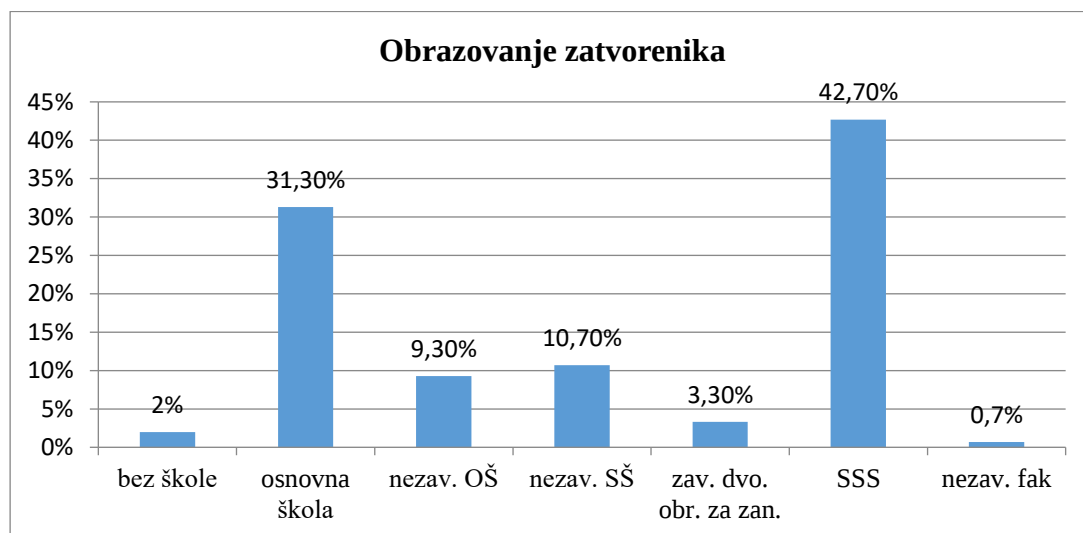
Dob		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Od 28 do 39 godina	Frekvencija	11	2	10,43	4	0,03*
	Očekivana frekvencija	6,5	6,5			
	Adjusted residual	2,6	-2,6			
Od 40 do 49 godina	Frekvencija	23	16			
	Očekivana frekvencija	19,5	19,5			
	Adjusted residual	1,3	-1,3			
Od 50 do 59 godina	Frekvencija	16	19			
	Očekivana frekvencija	17,5	17,5			
	Adjusted residual	-0,6	0,6			
Od 60 do 69 godina	Frekvencija	12	8			
	Očekivana frekvencija	15	15			
	Adjusted residual	-1,2	1,2			
70 godina i stariji	Frekvencija	13	20			
	Očekivana frekvencija	16,5	16,5			
	Adjusted residual	-1,4	1,4			

Postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na dob i to u dobnoj kategoriji od 28 do 39 godina na način da je značajno više počinitelja kaznenih djela protiv imovine koji su u dobi od 28 do 39 godina u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,05%, adjusted residual kod dobne skupine od 28 do 39 godina je veći od 1,94).

U ostalim dobnim kategorijama nema statistički značajne razlike.

3.1.2. Obrazovanje

Što se tiče obrazovanja odnosno stručne spreme, isto je prikazano na Slici 12. Vidljivo je da je najniži stupanj obrazovanja bilo bez završene osnovne škole a najviši stupanj obrazovanja imao je jedan zatvorenik koji je imao završenu drugu godinu fakulteta u vrijeme počinjenja kaznenog djela

Slika 12: Obrazovanje zatvorenika

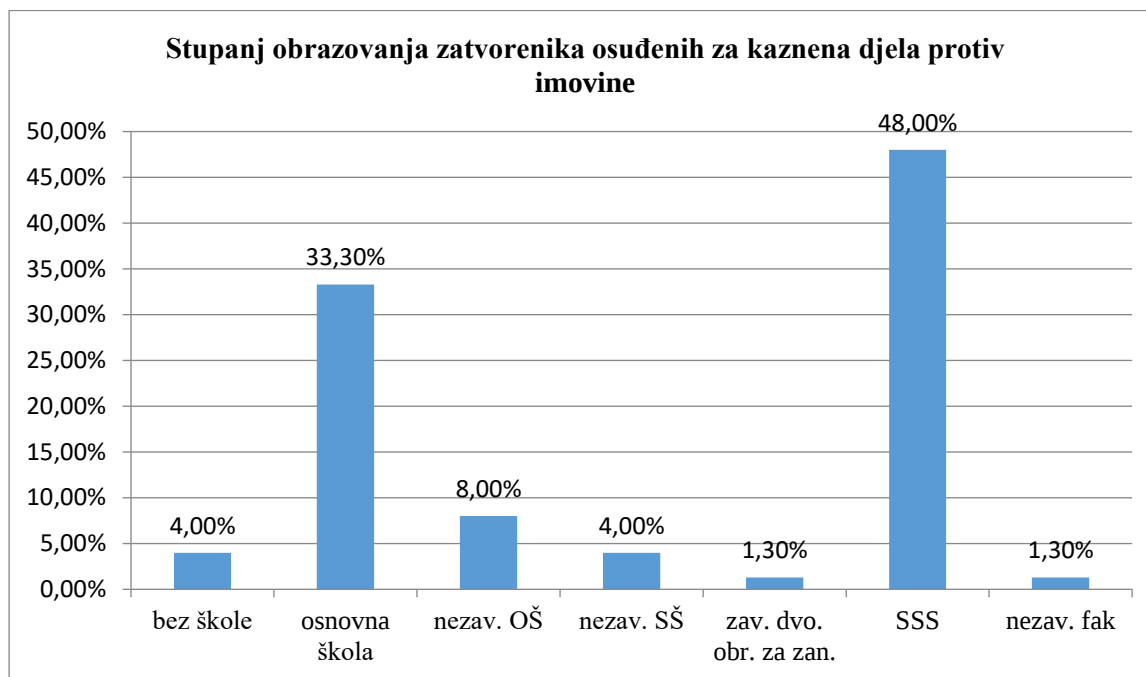
Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Što se tiče obrazovanje odnosno stručne spreme zatvorenika, možemo reći da je u promatranom razdoblju 2 % zatvorenika bilo bez ikakvog obrazovanja odnosno nisu imali završenu niti osnovnu školu. Nadalje, osnovnu školu je završilo 31,30 % zatvorenika a njih 9,3 % nije završilo osnovnu školu. Završenu srednju školu ima najveći postotak zatvorenika 42,7 %, nezavršenu srednju školu ima 10,7 % zatvorenika dok 3,3 % ima završeno dvogodišnje

obrazovanje za zanimanje. Nezavršen fakultet ima 0,7 % zatvorenika odnosno samo jedan zatvorenik.

Moramo naglasiti da su zatvorenici bez završene osnovne škole ili nepotpune osnovne škole imali mogućnost završetka iste no nisu pokazivali interes.

Na Slici 13 prikazan je stupanj obrazovanja za zatvorenike osuđene za kaznena djela protiv imovine u promatranom razdoblju od 01.01.2006. godine do 31.12.2010. godine.

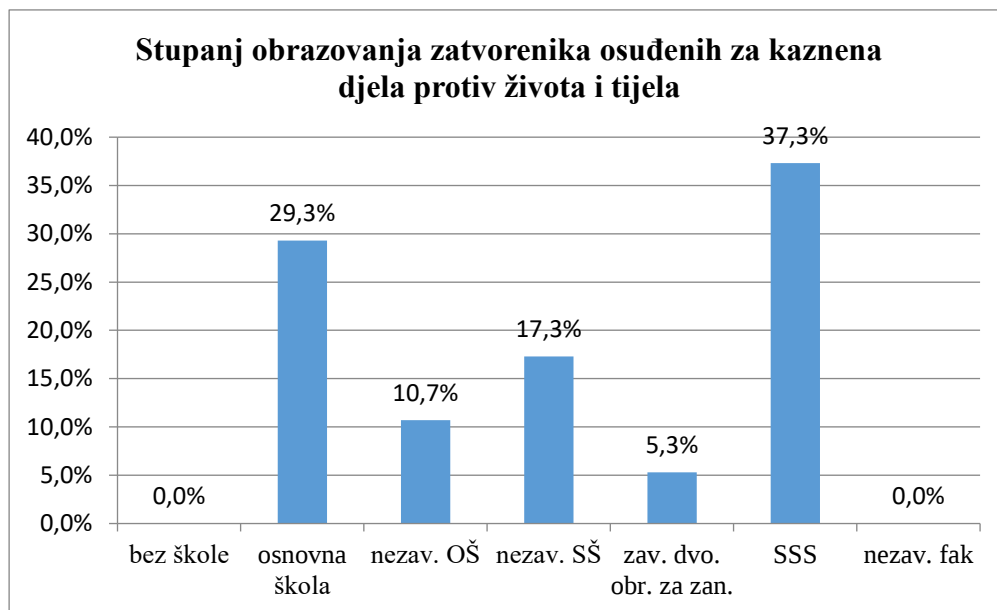

Slika 13: Stupanj obrazovanja zatvorenika osuđenih za kaznena djela protiv imovine

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Na Slici broj 13 vidimo da je 48,00 % zatvorenika koji su bili na izdržavanju kazne zatvora radi počinjenja imovinskih kaznenih djela imali završeno srednje školsko obrazovanje dok ih je 33,3 % imalo završenu osnovnu školu a 8,00 % ima nezavršenu osnovnu školu dok je 4,00 % sa nezavršenom srednom školom.

Na Slici 14 prikazan je stupanj obrazovanja za zatvorenike osuđene za kaznena djela protiv života i tijela u promatranom razdoblju od 01.01.2006. godine do 31.12.2010. godine

Slika 14: Stupanj obrazovanja zatvorenika osuđenih za kaznena djela protiv života i tijela

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Na Slici 14 vidimo da 37,3% počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela ima završeno srednjoškolsko obrazovanje, 29,3% ima završenu samo osnovnu školu, sa nezavršnom srednjom školom bilo ih je 17,3% dok je svega 5,3 % imalo završeno dvogodišnje obrazovanje za zanimanje.

Tablica 5. Obrazovanje ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
Bez škole	3	2	3	4	0	0
Nezavršena osnovna škola	14	9,3	6	8	8	10,7
osnovna škola	47	31,3	25	33,3	22	29,3
Nezavršena srednja škola	16	10,7	3	4	13	17,3
Završena dvgodišnje obrazovanje za zanimanje	5	3,3	1	1,3	4	5,3
Srednja škola	64	42,7	36	48	28	37,3
Nezavršeni fakultet	1	0,7	1	1,3	0	0
Ukupno	150	100	75	100	75	100

Oko polovine svih ispitanika ima završenu srednju školu (42,7%) dok oko 1/3 ispitanika ima završenu osnovnu školu (31,3%), 2% ispitanika je bez ikakvog obrazovanja, a njih 9,3% ima nezavršenu osnovnu školu; 3,3% ispitanika ima završeno dvogodišnje obrazovanje za zanimanje (polukvalificirani radnici ili PKV), a nitko od ispitanika nema završeno visoko obrazovanje (1 ispitanik ima nezavršeni fakultet)

Kad se obrazovanje ispitanika promatra ovisno o vrsti počinjenog kaznenog djela vidljivo je da 48% ili gotovo ½ ispitanika koji su počinili imovinska kaznena djela ima završenu srednju školu (4% njih je započelo, ali nije završilo srednju školu) dok je nešto više od 1/3 ispitanika (37,3%) ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (17,3% njih je započelo, ali nije završilo srednju školu); 4 % ispitanika koji su počinili imovinska kaznena djela je bez ikakvog

formalnog obrazovanja, dok nema takvih među počiniteljima kaznenih djela protiv života i tijela; samo osnovnu školu ima 1,3 ispitanika koji su počinili imovinske delikte (33,3%) i 29,3% ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela.

Tablica 6. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na obrazovanje

Obrazovanje		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Bez škole i nezavršena osnovna škola	Frekvencija	9	8	9,54	3	0,02*
	Očekivana frekvencija	8,5	8,5			
	Adjusted residual	0,3	-0,3			
Osnovna škola	Frekvencija	25	22			
	Očekivana frekvencija	23,5	23,5			
	Adjusted residual	0,5	-0,5			
Nezavršena srednja škola	Frekvencija	4	17			
	Očekivana frekvencija	10,5	10,5			
	Adjusted residual	-3,1	3,1			
Srednja škola	Frekvencija	37	28			
	Očekivana frekvencija	32,5	32,5			
	Adjusted residual	1,5	-1,5			

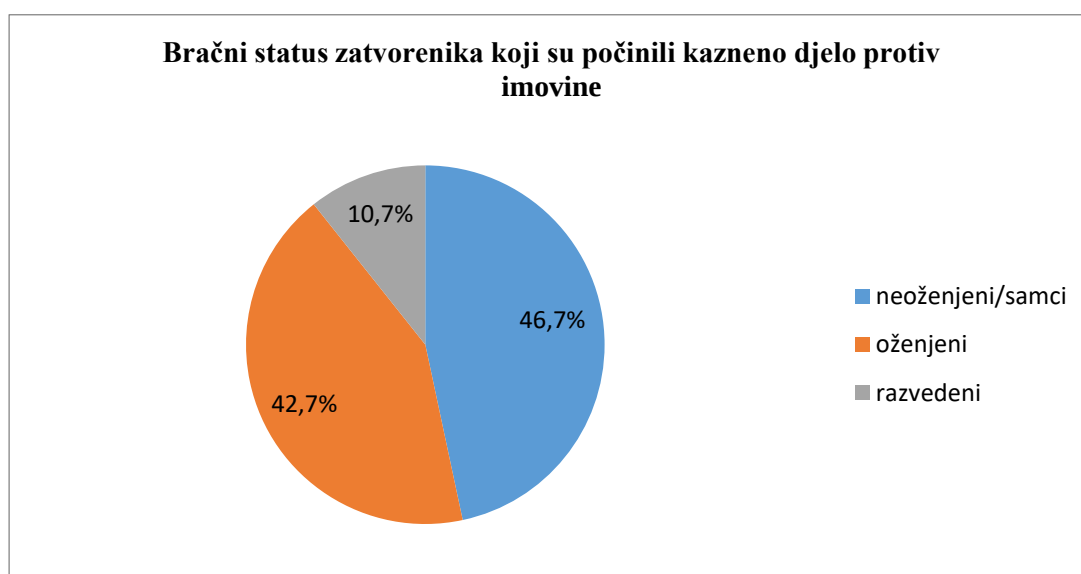
Postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na obrazovanje i to u kategoriji „nezavršena srednja škola“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće započeli, ali nisu završili srednju školu u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv imovine (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,05%, adjusted residual kod kategorije „nezavršena srednja škola“ veći je od 1,94).

U ostalim kategorijama obrazovanja nema statistički značajnih razlika.

Napomena: zbog male frekvencije ispitanika u pojedinim kategorijama kako bi se moglo provesti testiranje značajnosti razlika hi kvadrat testom spojene su kategorije „bez škole“ i „nezavršena osnovna škola“ i kategorije „nezavršena srednja škola“ i „završeno dvogodišnje obrazovanje za zanimanje“ (*kad imamo više od dvije ćelije, ako je više od 20% očekivanih frekvencija manje od 5, treba spajati susjedne ćelije*)

3.1.3. Bračni status

Slika 15 pokazuje bračni status zatvorenika počinitelja kaznenog djela protiv imovine

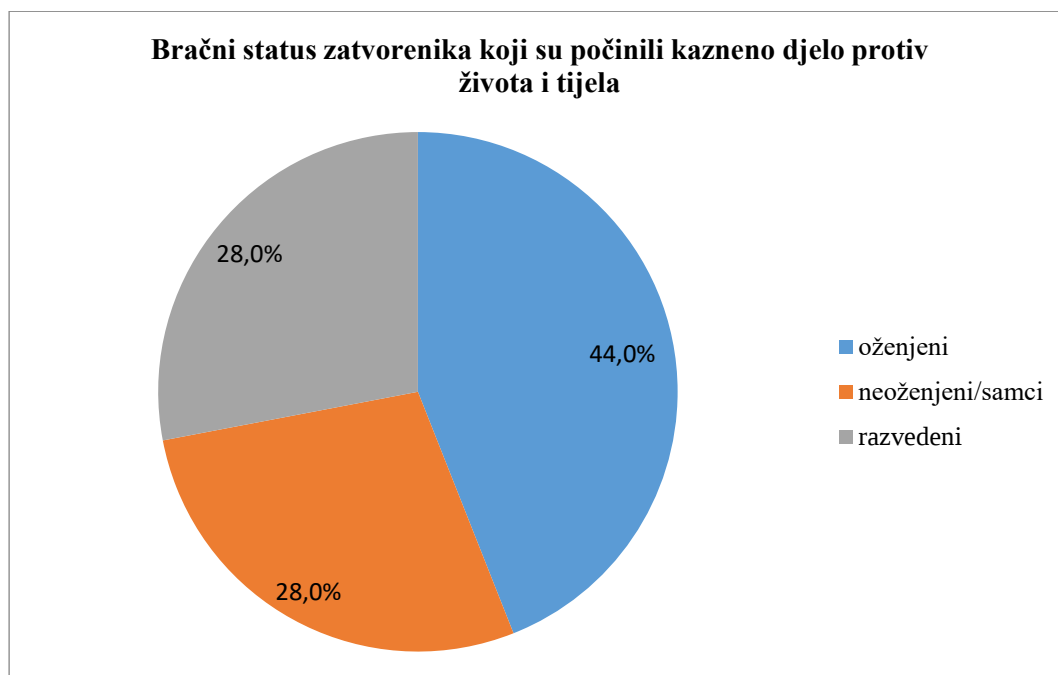

Slika 15: Bračni status zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv imovine

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kada promatramo varijablu bračnog statusa, na slici broj 16. vidimo da zatvorenici koji su počinili kazneno djelo protiv imovine, njih 46,7 % bilo je neoženjeno ili su bili samci, zatim 42,7 % zatvorenika bilo je u braku dok je razvedenih bilo najmanje odnosno 10,7 %.

Slika 16 prikazuje nam bračni status zatvorenika počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Slika 16:, Bračni status zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kod kaznenih djela protiv života i tijela situacija je iznenađujuća što se tiče postotka zatvorenika koji su u braku, njih čak 44 % i nadalje je bilo u braku bez obzira što se radilo o počinjenju najtežeg kaznenog djela koja osim u obiteljskoj sredini a tako i u percepciji javnosti ima najtežu osudu. Iz iskustva rada u Kaznionici u Turopolju mogu reći da velika većina zatvorenika, koja je izdržavala kaznu zatvora radi kaznenog djela protiv života i tijela i nadalje zadržala podršku obitelji unatoč činjenici da je kazneno djelo u većini slučajeva počinjeno prema bliskom članu obitelji. Također ono što iz svog radnog iskustva mogu reći, je da su takvi zatvorenici u pravilu bili uzorni, prihvaćali sve penološko-tretmanske programe koji su im bili predloženi ili određeni odlukom Stručnog tima Kaznionice te da su iskreno kajali radi

počinjenja istog. U kolokvijalnom žargonu takvu vrstu zatvorenika se nazivalo „suradljivi zatvorenici“. Nadalje, razvedenih je bilo 28 % dok je samaca također bilo 28 %.

Tablica 7. Bračni status ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
Neoženjeni	56	37,3	35	46,7	21	28
U braku	65	43,3	32	42,7	33	44
Razvedeni	29	19,3	8	10,7	21	28
Ukupno	150	100	75	100	75	100

Na razini cijelog uzorka najveći udio ispitanika je u braku (43,3%), ali kad se uzorak promatra prema vrsti počinjenog kaznenog djela vidljivo je da je gotovo polovina ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv imovine neoženjeno (46,7%) dok je nešto manje njih u braku (42,7%), a najmanje je razvedenih (10,7%) dok je kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela podjednak udio neoženjenih i razvedenih (28%), a najveći udio njih je u braku (44%).

Tablica 8. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na bračni status

Bračni status		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Neoženjeni	Frekvencija	35	21	9,34	2	0,009**
	Očekivana frekvencija	28	28			
	Adjusted residual	2,4	- 2,4			
U braku	Frekvencija	32	33			
	Očekivana frekvencija	32,5	32,5			
	Adjusted residual	-0,2	0,2			
Razvedeni	Frekvencija	8	21			
	Očekivana frekvencija	14,5	14,5			
	Adjusted residual	-2,7	2,7			

Postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na bračni status i to u kategoriji „neoženjeni“ i „razvedeni“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće razvedeni od počinitelja kaznenih djela protiv imovine, a počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće neoženjeni od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,01%, adjusted residual kod kategorija „neoženjeni“ i „razvedeni“ veći je od 1,94).

U ostalim kategorijama obrazovanja nema statistički značajnih razlika.

3.1.4. Broj djece

Tablica 9. Broj djece kod ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
Bez djece	49	32,7	29	38,7	20	26,7
Jedno dijete	39	26	17	22,7	22	29,3
Dvoje djece	46	30,7	21	28	25	33,3
Troje i više djece	16	10,7	8	10,7	8	10,7
Ukupno	150	100	75	100	75	100

Najveći udio počinitelja kaznenih djela protiv imovine je bez djece (38,7%) dok najveći udio počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela ima dvoje djece, točnije njih 1/3 ili 33,3%.

Troje i više djece ima podjednak udio počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (10,7%).

Tablica 10. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na broj djece

Broj djece		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Bez djece	Frekvencija	29	20	2,64	3	0,45
	Očekivana frekvencija	24,5	24,5			
	Adjusted residual	1,6	-1,6			
Jedno dijete	Frekvencija	17	22			
	Očekivana frekvencija	19,5	19,5			
	Adjusted residual	-0,9	0,9			
Dvoje djece	Frekvencija	21	25			
	Očekivana frekvencija	23	23			
	Adjusted residual	-0,7	0,7			
Troje i više djece	Frekvencija	8	8			
	Očekivana frekvencija	8	8			
	Adjusted residual	0,0	0,0			

Nema razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na broj djece (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

3.1.5. Duljina zatvorske kazne

Tablica 11. Duljina zatvorske kazne ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
Do 1 godine	49	32,7	34	45,3	16	21,3
Od 1 do 5 godina	77	51,3	35	46,7	42	56
Od 5 do 10 godina	14	9,3	3	4	11	14,7
10 godina i dulje	10	6,7	3	4	6	8
Ukupno	150	100	75	100	75	100

Najveći udio ispitanika u sve tri kategorije osuđen je na kazne zatvora između 1 i 5 godina (oko ½ njih) s tim da je kod ispitanika koji su počinili kazneno djelo protiv imovine podjednak udio i onih koji su osuđeni na kazne zatvora do 1 godine (45,3%).

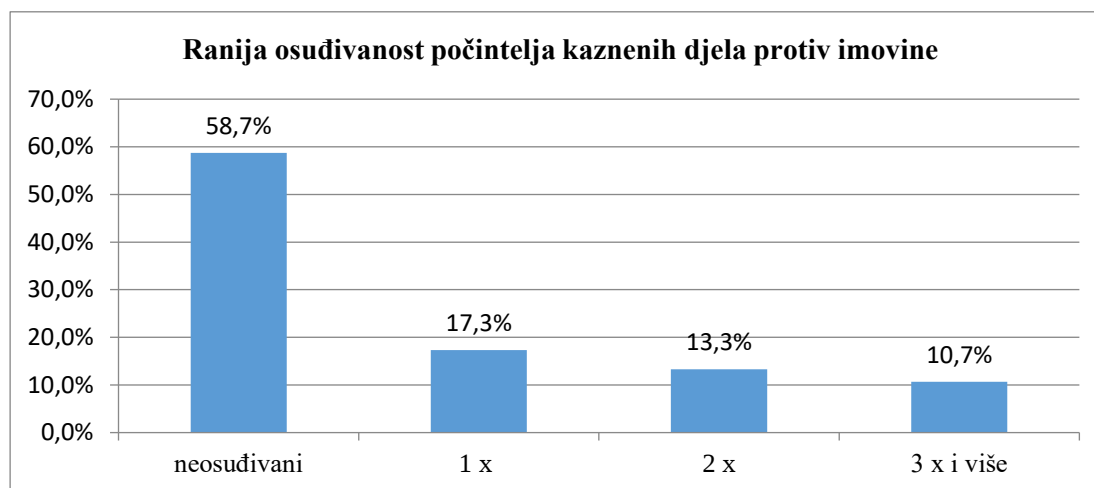
22,7% ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela osuđeno je na kazne zatvora dulje od 5 godina (8% njih na kazne od 10 godina i dulje) dok je 8% ispitanika koji su počinili kazneno djelo protiv imovine osuđeno na kazne zatvora dulje od 5 godina (4% njih na kazne od 10 godina i dulje).

Zaključno, počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće mlađe dobi i neoženjeni u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela, ali nije potvrđeno da su niže stručne sprema niti da imaju manje djece u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela.

3.2. Razlike između počinitelja kaznenog djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz raniju osuđivanost

3.2.1. Ranija osuđivanost

Slika 17 pokazuje nam raniju osuđivanost počinitelja kaznenih djela protiv imovine.

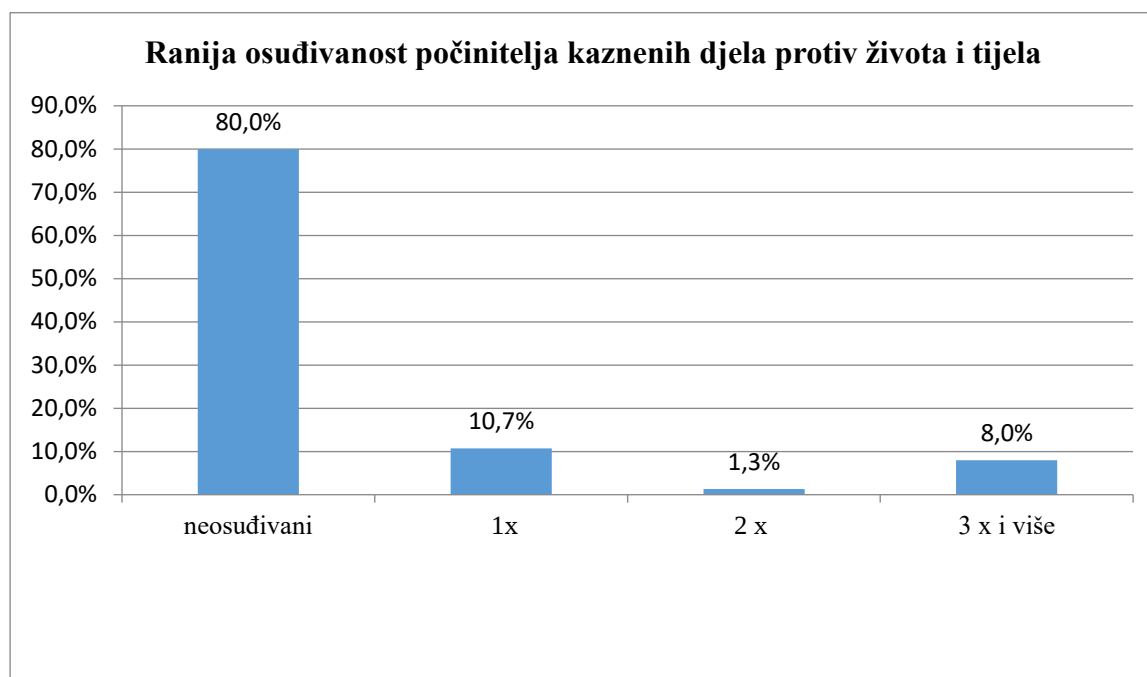

Slika 17: Ranija osuđivanost počinitelja kaznenih djela protiv imovine

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

U promatranom razdoblju jedan zatvorenik koji je bio na izdržavanju kazne zatvora radi počinjenja kaznenog djela protiv imovine, konkretnije radi teške krađe bio je specijalni povratnik odnosno ranije je 13 puta osuđivan radi istovrsnih kaznenih djela. Najveći postotak je ipak onih koji su ranije osuđivani po prvi puta a odmah iza njih su zatvorenici koji su ranije dva puta osuđivani. Postotak zatvorenika koji su do dolaska na izdržavanje kazne zatvora bili neosuđivani je 58,7 %.

Slika 18 nam pokazuje raniju osuđivanost počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Slika 18: Ranija osuđivanost počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kod zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela razlika je značajno viša prvenstveno u dijelu ranije neosuđivanosti. Ranije neosuđivanih zatvorenika koji su izdržavali kaznu zatvora u Kaznionici u Turopolju bilo je čak 80 %. Zatvorenici koji su prije počinjenja najtežeg kaznenog djela bili osuđivani odnosno na izdržavanju kazne zatvora je dosta visok. Postotak onih koji su jedan puta ranije već bili osuđivani je 10,7 % dok je 1,3 % bilo zatvorenika koji su ranije bili dva puta osuđivani. U promatranom razdoblju imamo malu diskrepanciju odnosno 8, % zatvorenika je ranije bilo tri i više puta osuđivano prvenstveno na imovinska kaznena djela (krađe, razbojništva).

Tablica 12. Ranija osuđivanost ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
Neosuđivani	104	69,3	44	58,7	60	80
Ranije jednom osuđivani	21	14	13	17,3	8	10,7
Ranije dva puta osuđivani	11	7,3	10	13,3	1	1,3
Ranije tri i više puta osuđivani	14	9,3	8	10,7	6	8
Ukupno	150	100	75	100	75	100

I na razini cijelog uzorka i ovisno o vrsti počinjenog kaznenog djela najveći udio ispitanika ranije nije osuđivan (više od ½ njih) s tim da je to najizraženije kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela kod kojih čak 80% njih ranije nije osuđivano; 3 puta i više ranije je osuđivano 107% ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv imovine i 8% ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela.

Tablica 13. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na raniju osuđivanost

Ranija osuđivanost		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Neosuđivani	Frekvencija	44	60	11,3	3	0,01**
	Očekivana frekvencija	52	52			
	Adjusted residual	-2,8	2,8			
Ranije jednom osuđivani	Frekvencija	13	8			
	Očekivana frekvencija	10,5	10,5			
	Adjusted residual	1,2	-1,2			
Ranije dva puta osuđivani	Frekvencija	10	1			
	Očekivana frekvencija	5,5	5,5			
	Adjusted residual	2,8	-2,8			
Ranije tri i više puta osuđivani	Frekvencija	8	6			
	Očekivana frekvencija	7	7			
	Adjusted residual	0,6	-0,6			

Postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na raniju osuđivanost i to u kategoriji „neosuđivani“ i „ranije dva puta osuđivani“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće ranije neosuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv imovine dok su počinitelji kaznenih djela protiv imovine značajno češće ranije dva puta osuđivani od

počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,0%, adjusted residual kod kategorija „neosuđivani“ i „ranije dva puta osuđivani“ veći je od 1,94).

U ostalim kategorijama obrazovanja nema statistički značajnih razlika.

Zaključno, počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće ranije osuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

3.3. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz činjenje stegovnih prijestupa i uključenost u posebne programe u Kaznionici

Po prijemu zatvorenika u Kaznionicu u Turopolju, stručne službe zajedno sa zatvorenicima sačinjavaju i sastavljaju Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora koji se sastoji od elemenata koji, osim općih podataka, obuhvaćaju zdravstvenu radnu sposobnost, a u skladu s time i raspored u radno – tretmansku grupu. Ovisno o specifičnim potrebama zatvorenika utvrđuju se posebni programi tretmana psihosocijalne patologije kao što je ovisnost o drogama i alkoholu. Iste se provode grupnim radom u formi reducirane terapijske zajednice, u pravilu jednom tjedno u trajanju od sat do sat i trideset minuta. Također postoji i ambulantna psihijatrijska skrb za zatvorenike s lakšim psihičkim smetnjama dok se zatvorenici s težim problemima psihičkog funkcioniranja, radi prvenstveno njihove zaštite i zaštite ostalih zatvorenika, smještavaju u Zatvorsku bolnicu na odjel psihijatrije.

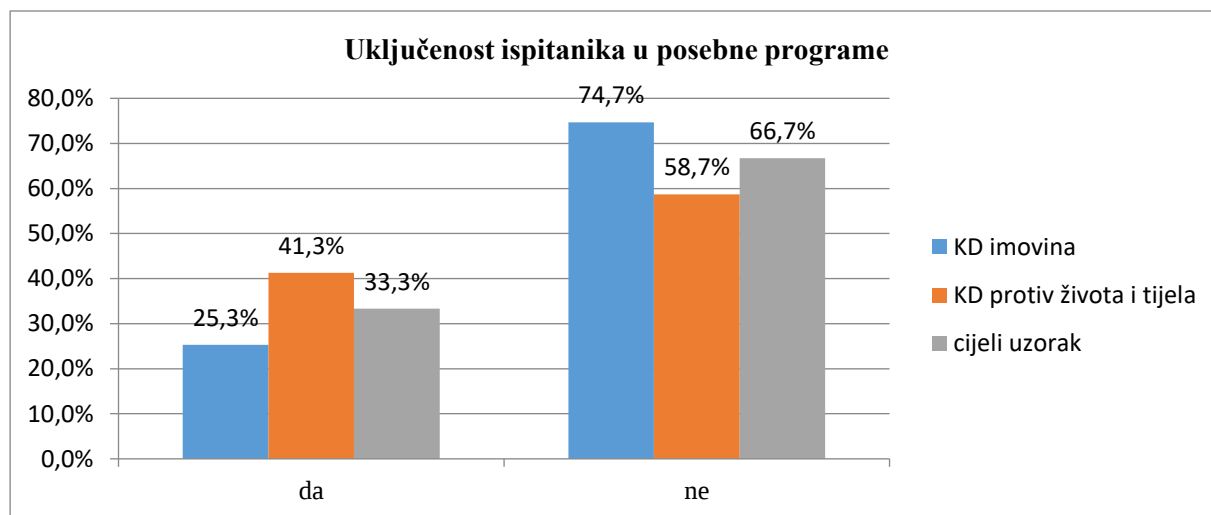
Na sastancima Stručnog tima Kaznionice prilikom rasporeda zatvorenika u tretmanske grupe, svi zatvorenici kojima je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti ili druga sigurnosna mjera obvezno se uključuju u programe liječenja a zatvorenici kojima nije izrečena sigurnosna mjera ali su kazneno djelo počinili pod utjecajem psihoaktivnih sredstava ili alkohola ili je u anamnezi zabilježena zlouporaba ovisnosti također se uključuju u programe sukladno odluci Stručnog tima Kaznionice.

Sigurnosne mjere su obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman...(čl.65. Kazneni zakon, (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)). Svrha sigurnosnih mjera je otklanjanje okolnosti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela. Po načelu

razmjernosti iz čl.67 Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24), sigurnosna mjera mora biti u razmjeru s težinom počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati kao i stupanj počiniteljeve opasnosti. Prema čl.69. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24) „sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti teže kazneno djelo“. Sigurnosna mjera izrečena uz kaznu zatvora izvršava se u okviru zatvorskog sustava ili u zdravstvenoj ustanovi ili drugoj specijaliziranoj ustanovi.

3.3.1. Uključenost u posebne programe

Slika broj 19 pokazuje nam prikaz svih ispitanika koji su sudjelovali u posebnim programima KLO i KLA te sudjelovanje na razini onih koji su počinili kaznena djela protiv imovine i kaznena djela protiv života i tijela.

Slika 19: Uključenost ispitanika u posebne programe KLO i KLA

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kao što se može vidjeti iz prikazanog grafikona na Slici 19, 66,7 % svih promatranih zatvorenika nisu bili uključeni u posebne tretmanske programe KLO i KLA. Njih 25,3 % koji su bili uključeni u posebne tretmanske programe KLO i KLA počinili su kazneno djelo protiv imovine dok je 41,3 % zatvorenika koji su bili počinitelji kaznenog djela protiv života i tijela bili uključeni u posebne programe. Mjeru iz čl.75. Kaznenog zakona (NN 110/97) obveznog psihijatrijskog liječenja nije imao izrečenu niti jedan zatvorenik u promatranom razdoblju.

Kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela, njih 18 % imalo je pored kazne zatvora izrečenu i sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti – alkohol dok je 1,14 % imalo izrečenu mjeru zbog liječenja od droga. 4 % zatvorenika je bilo uključeno u KLA po odluci Stručnog tima Kaznionice dok je 1,3% imalo izrečenu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja. Za ovu kategoriju zatvorenika moram napomenuti da je ta mjera u velikom djelu prestala važiti kada su ti zatvorenici došli na daljnje izdržavanje kazne u Kaznionicu u Turopolje. To su zatvorenici koji su veći dio svoje zatvorske kazne proveli u zatvorenim kaznenim tijelima (Zatvorska bolnica, Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Glini) te su pred kraj kazne premješteni u poluotvorene uvjete. Njih 58,7 % nije imalo izrečenu nikakvu mjeru, niti od strane suda niti od strane Stručnog tima Kaznionice.

Tablica 14. Sudjelovanje u posebnim programima ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
DA	50	33,3	19	25,3	31	41,3
NE	100	66,7	56	74,7	44	58,7
Ukupno	150	100	75	100	75	100

1/3 svih ispitanika uključena je neki od posebnih programa u kaznionici (33,3%).

Veći udio ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela uključen je u neki od posebnih programa (njih 41,3%) u odnosu na ispitanike koji su počinili kaznena djela protiv imovine (njih 25,3%).

3.3.2. Stegovni prijestupi,

Stegovni prijestupi opisani u glavi XXI Zakona o izvršavanju kazne zatvora, čl.153. st. 2. i st.3 (NN 14/21, 155/23).

(1) Stegovni prijestupi jesu lakše ili teže povrede reda i sigurnosti propisane ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovoga Zakona.

(2) Lakši stegovni prijestupi jesu:

- 1) posjedovanje ili korištenje nedopuštene stvari, uključujući i novac
- 2) davanje drugom na korištenje stvari za koju samo on ima dopuštenje
- 3) korištenje tuđe stvari bez odobrenja
- 4) boravak u prostoru u kojem se prema dnevnom rasporedu ne bi trebao nalaziti
- 5) narušavanje mira, kao što je: vikanje, preglasno slušanje radijskog i televizijskog prijamnika, lupanje, bacanje stvari i sl.
- 6) vrijeđanje ili nepristojno ponašanje prema drugim zatvorenicima
- 7) pokušaj kontaktiranja ili kontaktiranje s drugom osobom bez odobrenja ili davanje lažne obavijesti radi kontaktiranja s drugom osobom bez odobrenja
- 8) poticanje drugog zatvorenika na ponašanje koje predstavlja lakši stegovni prijestup
- 9) namjerno onečišćenje prostora kaznionice odnosno zatvora
- 10) simuliranje bolesti, ozljede ili napadaja.

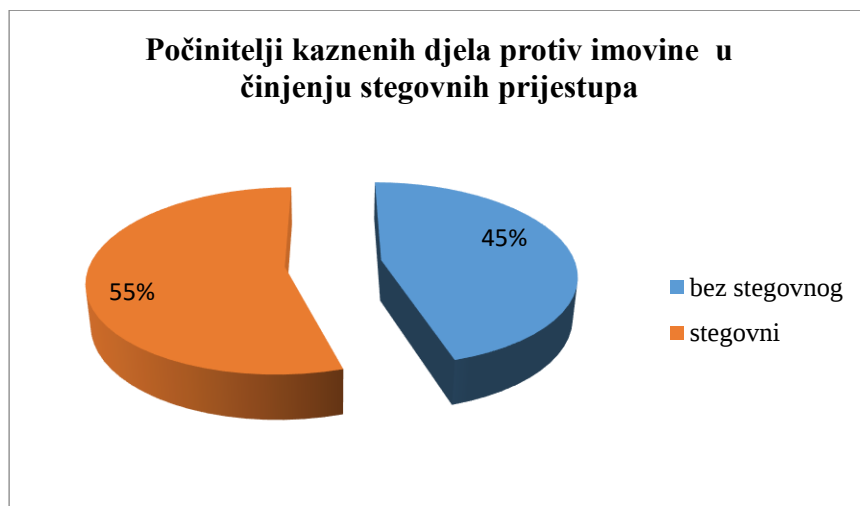
(3) Teži stegovni prijestupi jesu:

- 1) prijetnja
- 2) vrijeđanje ili nepristojno ponašanje prema državnom službeniku ili namješteniku
- 3) otuđenje tuđe stvari
- 4) sudjelovanje u pobuni
- 5) bijeg ili pokušaj bijega iz kaznionice odnosno zatvora ili tijekom sprovođenja

- 6) neovlašteno napuštanje kaznionice odnosno zatvora
- 7) nasilničko ponašanje
- 8) zadržavanje bilo koje osobe protiv njezine volje
- 9) posjedovanje ili korištenje opasne stvari ili prijenosnog uređaja za snimanje i komuniciranje bez prethodnog odobrenja ili u svrhu u koju to nije odobreno
- 10) sprječavanje pristupa u bilo koji dio kaznionice odnosno zatvora službenoj ili drugoj osobi koja se po odobrenju nalazi u kaznionici odnosno zatvoru
- 11) tjelesni napad na bilo koju osobu
- 12) namjerno ili grubom nepažnjom ugrožavanje tuđeg zdravlja
- 13) sprječavanje ovlaštene službene osobe ili bilo koje druge osobe koja je uključena u provedbu programa izvršavanja u obavljanju zadaća
- 14) posjedovanje ili uzimanje alkohola ili bilo kojega opojnog ili psihoaktivnog sredstva, uključujući lijekove bez posebnoga odobrenja
- 15) odbijanje testiranja na alkohol, opojna ili psihoaktivna sredstva i zarazne bolesti
- 16) namjerno paljenje stvari ili izazivanje požara
- 17) namjerno oštećivanje ili uništavanje opreme i sredstava namijenjenih za rad zatvorenika
- 18) uporno zanemarivanje osobne higijene ili čistoće prostora i prostorija
- 19) bavljenje hazardnim igrama
- 20) namjerno ugrožavanje svojeg zdravlja radi onesposobljavanja za izvršavanje obveza
- 21) namjerno ili grubom nepažnjom uništenje ili oštećenje tuđe imovine
- 22) otpor mjerama sprječavanja opasnosti od zaraze
- 23) poticanje drugog zatvorenika na ponašanje koje predstavlja teži stegovni prijestup

- 24) odbijanje izvršavanja zakonite naredbe ovlaštene službene osobe
- 25) neopravdano kašnjenje s pogodnosti izlaska
- 26) nepoštivanje obveze zaštite na radu koje je izazvalo ili moglo izazvati težu štetnu posljedicu
- 27) davanje lažne obavijesti zbog koje je nastala ili mogla nastati šteta većih razmjera
- 28) podučavanje o načinu izvršavanja kaznenog djela prenošenjem osobnog iskustva ili na drugi način
- 29) počinjenje tri lakša stegovna prijestupa u razdoblju od mjesec dana
- 30) neprimjereno ponašanje prilikom korištenja pogodnosti izlaska
- 31) nepoštivanje uvjeta ili neizvršavanje obveza tijekom izlaska.
- (4) Teži stegovni prijestup je i svako ponašanje koje predstavlja kazneno djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora do jedne godine ili blaža kazna.

Slika 20 pokazuje počinitelje kaznenih djela protiv imovine u činjenju stegovnih prijestupa.

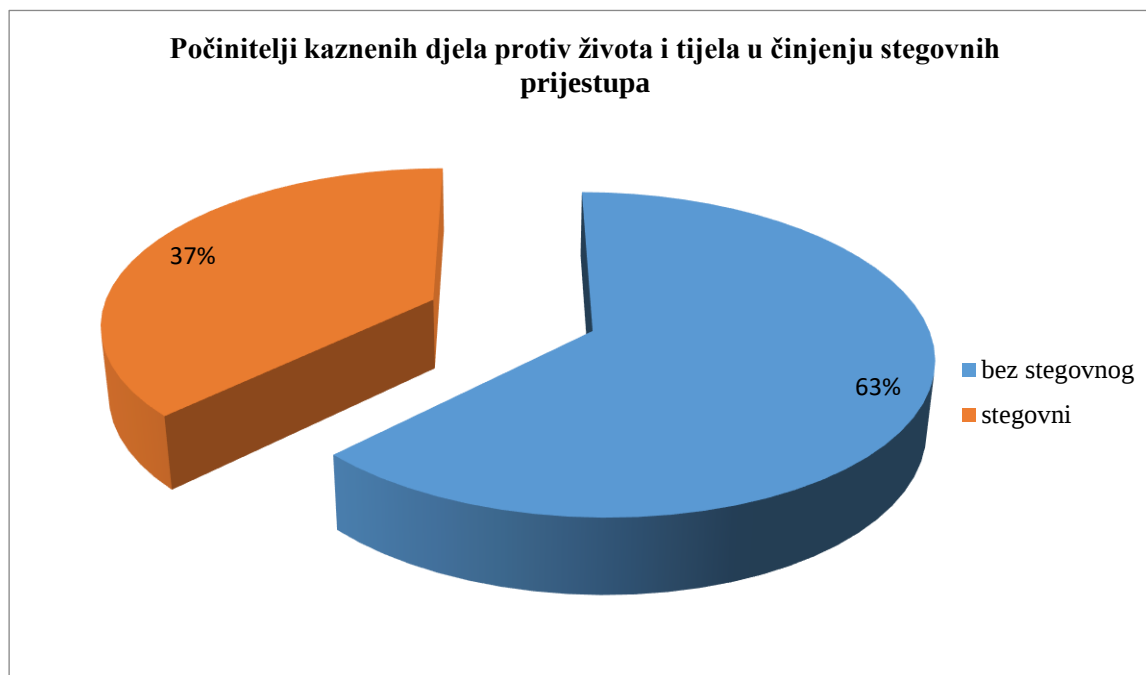

Slika 20: Počinitelji kaznenih djela protiv imovine u činjenju stegovnih prijestupa

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kada govorimo o činjenju stegovnih prijestupa kod zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv imovine na slici broj 21. vidimo da je 45,3 % zatvorenika počinilo stegovni prijestup dok njih 54,7 % nije počinilo stegovni prijestup.

Slika 21 prikazuje postotak počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela koji su počinili stegovni prijestup.

Slika 21: počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela u činjenju stegovnih prijestupa

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Na Slici 21 vidimo da je 62,7 % zatvorenika osuđenih za kaznena djela protiv života i tijela nije počinilo niti jedan stegovni prijestup dok je 37,3 % njih počinilo.

U velikoj većini slučajeva stegovni prijestupi odnosili su se na konzumaciju alkohola za vrijeme korištenja pogodnosti izlazaka. Svi zatvorenici, a posebice zatvorenici uključeni u posebne penološke programe KLO i/ili KLA, prilikom povratka sa pogodnosti izlaska, bez obzira radilo se o korištenju pogodnosti izlaska u mjesto prebivališta ili korištenja pogodnosti izlaska s posjetiteljem u mjestu gdje se nalazi Kaznionica u trajanju od 8 sati, budu alkotestirani od strane službenika pravosudne policije u službenim prostorijama dežurane. Službenici pravosudne

policije prošli su edukaciju te su stekli certifikat/potvrdu kojim su ovlašteni da mogu alko testirati kako zatvorenike tako i službenike Kaznionice. Također se i zatvorenici polaznici posebnog tretmanskog programa KLO testiraju na prisutnost psihoaktivnih sredstava u organizmu nakon povratka s pogodnosti izlaska. Isto se obavlja u ambulanti Kaznionice od strane medicinskog osoblja (medicinska sestra, medicinski tehničar).

Tablica 15. Provedeni stegovni postupci protiv ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)		KD PROTIV IMOVINE (N=75)		KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)	
	f	%	f	%	f	%
DA	62	41,3	34	45,3	28	37,3
NE	88	58,7	41	54,7	47	62,7
Ukupno	150	100	75	100	75	100

Više od ½ ispitanika i na razini cijelog uzorka nije nikad stegovno tretirano (58,7%).

Gotovo 2/3 ispitanika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela nije nikad stegovno tretirano (62,7%) i nešto više od ½ ispitanika koji su počinili kaznena djela protiv imovine (54,7%).

Tablica 16. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na to jesu li činili stegovne prijestupe

Stegovni prijestup		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
Nisu počinili stegovni prijestup	Frekvencija	41	47	0,99	1	0,32
	Očekivana frekvencija	44	44			
	Adjusted residual	-1	1			
Počinili su stegovni prijestup	Frekvencija	34	28			
	Očekivana frekvencija	31	31			
	Adjusted residual	1	-1			

Nema razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na to jesu li počinili stegovni prijestup (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

3.3.3. Stegovni prijestupi obzirom na uključenost u posebne programe KLO i KLA

Tablica 17. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika u činjenju stegovnih prijestupa počinitelja kaznenih djela protiv imovine s obzirom na to jesu li bili uključeni u posebne programe

Sudjelovanje u posebnim programima		Stegovni prijestup		Hi kvadrat	df	p
		Počinili	Nisu počinili			
Sudjelovali	Frekvencija	9	10	0,04	1	0,84
	Očekivana frekvencija	8,6	10,4			
	Adjusted residual	0,2	-0,2			
Nisu sudjelovali	Frekvencija	25	31			
	Očekivana frekvencija	25,4	30,6			
	Adjusted residual	-0,2	0,2			

Nije utvrđena statistički značajna razlika u počinjenju stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima kod počinitelja kaznenih djela protiv imovine (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Tablica 18. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika u činjenju stegovnih prijestupa počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na to jesu li bili uključeni u posebne programe

Sudjelovanje u posebnim programima		Stegovni prijestup		Hi kvadrat	df	p
		Počinili	Nisu počinili			
Sudjelovali	Frekvencija	10	21	0,58	1	0,45
	Očekivana frekvencija	11,6	19,4			
	Adjusted residual	-0,8	0,8			
Nisu sudjelovali	Frekvencija	18	26			
	Očekivana frekvencija	16,4	27,6			
	Adjusted residual	0,8	-0,8			

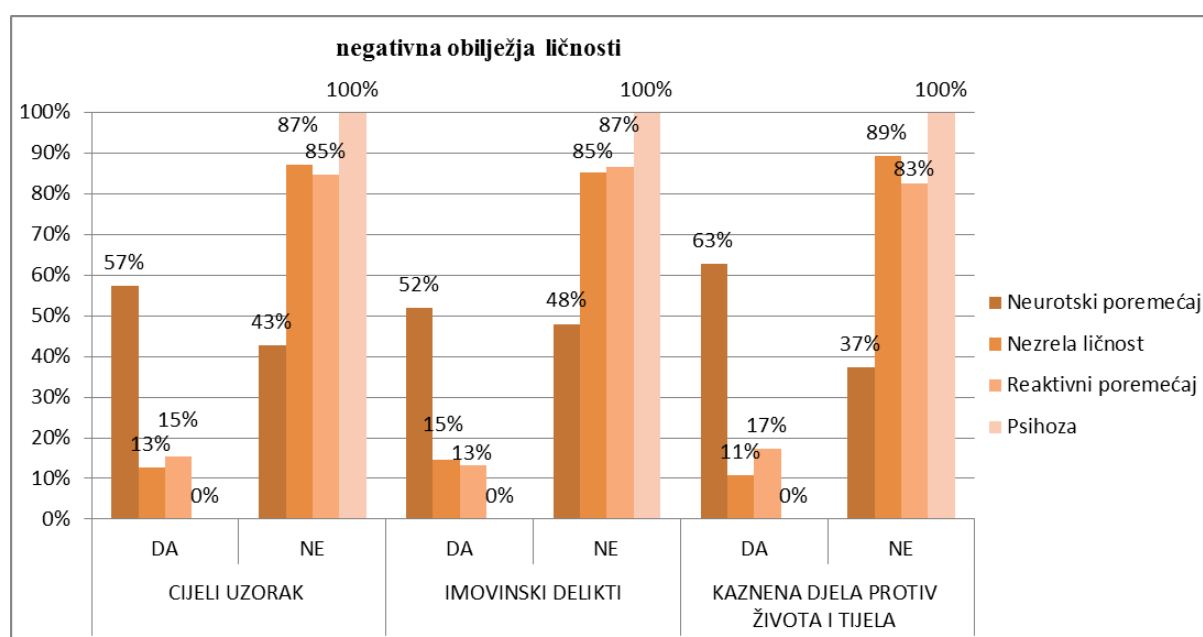
Nije utvrđena statistički značajna razlika u počinjenju stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Zaključno, nema razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa te nema razlike u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima KLO i KLA ni kod počinitelja kaznenih djela protiv imovine ni kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

3.4. Razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv života i tijela vezano uz stručnu procjenu varijabli ličnosti

Prema prikupljenim podacima iz evidencije dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprave za zatvorski sustav neurotski poremećaj imalo je ukupno 57,3 % promatranih zatvorenika neovisno jesu li počinili kazneno djelo protiv imovine ili kazneno djelo protiv života i tijela. Kada raščlanimo 52 % zatvorenika koji su počinili kazneno djelo protiv imovine imalo je neurotski poremećaj dok je kod 62,7 % zatvorenika osuđenih za kazneno djelo protiv života i tijela zabilježen neurotski poremećaj. Njih 43 % nije imalo nikakav neurotski poremećaj, od toga 48 % zatvorenika bilo je osuđeno za kazneno djelo protiv imovine a 37,3 % zatvorenika za kazneno djelo protiv života i tijela.

Slika 22 pokazuje negativna obilježja ličnosti zatvorenika.

Slika 22: Negativna obilježja ličnosti

Izvor: arhivska građa Kaznionice u Turopolju- evidencija dijagnostičkih podataka prikupljenih u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav

Kada promatramo sliku broj 23 vidimo kod kategorije nezrele ličnosti, ukupno njih 12,7 % imalo je zabilježeno nezrelu ličnost te je 14,7 % njih počinilo je kazneno djelo protiv imovine a 10,7 % kazneno djelo protiv života i tijela. Kod počinitelja na cjelom uzorku kod kojih je zabilježeno da nemaju nezrelu ličnost, postotak je 87,3%, njih 89,3 % počinilo je kazneno djelo protiv života i tijela a 85,3 % kazneno djelo protiv imovine.

Slično je i sa reaktivnim poremećajem, njih 84,7 % nije imalo je reaktivni poremećaj , od toga 86,7 % je počinilo kazneno djelo protiv imovine a 82,7 % kazneno djelo protiv života i tijela. Samo 15,3 % počinitelja imalo je zabilježen reaktivni poremećaj od čega 13,3 % počinilo je kazneno djelo protiv imovine a 17,3 % kazneno djelo protiv života i tijela.

Zanimljivost je da nitko od promatranih zatvorenika nije imao zabilježenu psihozu. Psihopatsku strukturu imalo je zabilježeno samo 7,4 % počinitelja od toga njih 18 % počinilo kazneno djelo protiv imovine a 82 % kazneno djelo protiv života i tijela.

Njih čak 42,7 % počinitelja nije imalo zabilježen neurotski poremećaj, od toga 48 % počinilo je kazneno djelo protiv imovine a 37,3 % kazneno djelo protiv života i tijela. Zabilježen neurotski poremećaj imalo je ukupno 57,3 % počinitelja oba kazena djela te je 52% bilo počinitelja kaznenog djela protiv imovine a 62,7 % počinitelja kaznenog djela protiv života i tijela.

3.4.1. Negativna obilježja ličnosti obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

Tablica 19. Negativna obilježja ličnosti (neurotski poremećaj, nezrela ličnost, reaktivni poremećaj, psihoza) kod ispitanika koji su uključeni u istraživanje na razini cijelog uzorka (N=150) i s obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela

	CIJELI UZORAK (N=150)				KD PROTIV IMOVINE (N=75)				KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA (N=75)			
	f		%		f		%		f		%	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
Neurotski poremećaj	86	64	57,3	42,7	39	36	52	48	47	28	62,7	37,3
Nezrela ličnost	19	131	12,7	87,3	11	64	14,7	85,3	8	67	10,7	89,3
Reaktivni poremećaj	23	127	15,3	84,7	10	65	13,3	86,7	13	62	17,3	82,7
Psihoza	0	150	0	100	0	75	0	100	0	75	0	100

I na razini cijelog uzorka i kod počinitelja kaznenih djela protiv imovine i kaznenih djela protiv života i tijela najizraženiji su neurotski poremećaji ličnosti (više od polovina ispitanika u svim kategorijama ima neurotski poremećaj ličnosti).

Nezrela ličnost prisutna je kod 12,7% svih ispitanika te 14,7% počinitelja kaznenih djela protiv imovine i 10,7% počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Reaktivni poremećaj ličnosti prisutan je kod 15,3% svih ispitanika te kod 13,3 % počinitelja kaznenih djela protiv imovine i 17,3% počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Psihoza nije prisutna kod ni jednog ispitanika.

Tablica 20. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost neurotskog poremećaja ličnosti

Neurotski poremećaj ličnosti		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
DA	Frekvencija	39	47	1,74	1	0,19
	Očekivana frekvencija	43	43			
	Adjusted residual	-1,3	13			
NE	Frekvencija	36	28			
	Očekivana frekvencija	32	32			
	Adjusted residual	1,3	-1,3			

nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost neurotskog poremećaja ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Tablica 21. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost nezrele ličnosti

Nezrela ličnost		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
DA	Frekvencija	11	8	0,54	1	0,46
	Očekivana frekvencija	9,5	9,5			
	Adjusted residual	0,7	-0,7			
NE	Frekvencija	64	67			
	Očekivana frekvencija	65,5	65,5			
	Adjusted residual	-0,7	0,7			

Nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost nezrele ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Tablica 22. Hi kvadrat test za računanje značajnosti razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost reaktivnog poremećaja ličnosti

Reaktivni poremećaj ličnosti		Vrsta kaznenog djela		Hi kvadrat	df	p
		Počinitelji KD protiv imovine	Počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela			
DA	Frekvencija	10	13	0,46	1	0,5
	Očekivana frekvencija	11,5	11,5			
	Adjusted residual	-0,7	0,7			
NE	Frekvencija	65	62			
	Očekivana frekvencija	63,5	63,5			
	Adjusted residual	0,7	-0,7			

Nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost reaktivnog poremećaja ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Nije moguće ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost psihoze jer kod ni jednog ispitanika nije utvrđena prisutnost psihoze.

Zaključno, nisu utvrđene razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na izraženost negativnih obilježja ličnosti izraženih kroz prisutnost neurotskog poremećaja ličnosti, nezrele ličnosti, reaktivnog poremećaja ličnosti i psihoze.

4. PREPORUKE

Rezultati su pokazali da su počinitelji kaznenih djela protiv imovine češće mlađe dobi i češće su ranije osuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela, ali nema razlike među njima u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa niti se pokazalo da zatvorenici koji sudjeluju u posebnim programima čine manje stegovnih prijestupa. S obzirom na to, bilo bi uputno da se prilagode posebni programi koji se provode unutar zatvorskog sustava. Posebni programi su trenutno unificirani za sve zatvorenike bez obzira na vrstu počinjenog kaznenog djela ili neka specifična sociodemografska obilježja, poput dobi ili obrazovnog statusa (npr. posebni program za zatvorenike ovisnike o alkoholu i drogi isti su za sve zatvorenike bez obzira jesu li počinili kazneno djelo protiv imovine ili kazneno djelo protiv života i tijela te bez obzira na njihov životnu dob, status obrazovanja ili vrstu kaznenog tijela u kojem izdržavaju kaznu). Iako službenici tretmana imaju slobodu da programe prilagođavaju specifičnim situacijama i potrebama zatvorenika upitno je koliko se programi koji se provode na takav način mogu kvalitetno validirati, odnosno kako utvrditi postižu li stvarno svrhu kojoj su namijenjeni. Moguće da bi programi koji su specifično usmjereni na određene kategorije zatvorenika i njihove specifične potrebe, navike i životne vrijednosti (npr. mlađi zatvorenici koji su počinili kaznena djela protiv imovine) lakše doprli do ciljne skupine korisnika, a samim time je moguće i da bi brže i bolje postigli svrhu kojoj su namijenjeni, a to je osposobljavanje zatvorenika za kvalitetnije funkcioniranje unutar kaznenog tijela (manje stegovnih prijestupa, veća uključenost u slobodne i radne aktivnosti) i za život na slobodi bez činjenja novih kaznenih djela.

Nadalje, potrebno je organizirati redovne edukacije službenika Kaznionice (po potrebi ponoviti edukacije koje se nisu provodile u Kaznionici u Turopolju, a koje su službenici završili ili edukacije za koje su službenici bili zainteresirani, a nisu sudjelovali radi ograničenog broja polaznika), koje bi pokrivale područja zaštite prava zatvorenika, posebno u odnosu na njihove specifične potrebe (poslijepenalni prihvat, zapošljavanje). Također svim službenicima koji su u direktnom radu sa zatvorenicima potrebno je organizirati redovne supervizijske sastanke (prvenstveno sa stručnjacima koji razumiju problematiku rada u zatvorskom sustavu i rada sa zatvorenicima) kako bi dobili stručnu pomoć i podršku; pokušati unaprijediti suradnju sa sustavom socijalne skrbi u vidu pružanja financijske pomoći (da li kroz jednokratne novčane pomoći ili druge izvore financiranja) zatvorenicima i njihovim obiteljima koji nemaju financijski sredstava za podmirenja putnih troškova za posjetu, jer neki zatvorenici za vrijeme izdržavanja kazne uopće ne konzumiraju pravo posjeta članova obitelji, a što uključuje i djecu,

radi nemogućnosti podmirenja putnih troškova; intenzivirati rad sa vanjskim udrugama u provođenju programa za zatvorenike koji su roditelji ili koji će postati roditelji (osim programa koji se provodi „Zatvorenik kao roditelj“) kako bi osnažili i poboljšali njihove kompetencije (rad na komunikacijskim i socijalnim vještinama); intenzivirati rad sa zatvorenicima da nastave sa naučenim vještinama za vrijeme izdržavanja kazne zatvora (prosocijalno rješavanje konflikata kontrola ljutnje, samokontrola, vještine odgovora na provokacije bez ulaženja u sukobe) kako bi ih nastavili primjenjivati u svakodnevnom životu i nakon izdržane kazne .

5. ZAKLJUČAK

Počinitelji kaznenih djela protiv imovine bili su mlađe životne dobi u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela. Prosječna životna dob u Kaznionici u Turopolju za zatvorenike počinitelje kaznenih djela protiv imovine u promatranom razdoblju od 01.01.2006. do 31.12.2010. godine) bila je 53 godine. Nešto više od polovine ispitanika koji su počinili kazneno djelo protiv imovine starije je od 50 godina (54,6%) dok ih je 46,4% bilo mlađe od 50 godina. Postoji statistički značajna razlika između počinitelja imovinskih delikata i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na dob i to u dobnoj kategoriji od 28 do 39 godina na način da je značajno više počinitelja imovinskih delikata koji su u dobi od 28 do 39 godina u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,05%, adjusted residual kod dobne skupine od 28 do 39 godina je veći od 1,94). U ostalim dobnim kategorijama nema statistički značajne razlike.

Nadalje, postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na obrazovanje i to u kategoriji „nezavršena srednja škola“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće započeli, ali nisu završili srednju školu u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv imovine (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,05%, adjusted residual kod kategorije „nezavršena srednja škola“ veći je od 1,94). U ostalim kategorijama obrazovanja nema statistički značajnih razlika.

Također postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na bračni status i to u kategoriji „neoženjeni“ i „razvedeni“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće razvedeni od počinitelja kaznenih djela protiv imovine, a počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće neoženjeni od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,01%, adjusted residual kod kategorija „neoženjeni“ i „razvedeni“ veći je od 1,94). U ostalim kategorijama nema statistički značajnih razlika.

Nema razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na broj djece (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Zaključak: Hipoteza H 1 je djelomično potvrđena: počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće mlađe dobi i neoženjeni u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela, ali nije potvrđeno da su niže stručne spreme niti da imaju manje djece u odnosu na počinitelje kaznenih djela protiv života i tijela.

Postoji statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na raniju osuđivanost i to u kategoriji „neosuđivani“ i „ranije dva puta osuđivani“ na način da su počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela značajno češće ranije neosuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv imovine dok su počinitelji kaznenih djela protiv imovine značajno češće ranije dva puta osuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test je značajan na razini od 0,0%, adjusted residual kod kategorija „neosuđivani“ i „ranije dva puta osuđivani“ veći je od 1,94).

Zaključak: hipoteza H 2 je potvrđena - počinitelji kaznenih djela protiv imovine su značajno češće ranije osuđivani od počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Nema razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na to jesu li počinili stegovni prijestup (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Također nije utvrđena statistički značajna razlika u počinjenju stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima kod počinitelja imovinskih delikata (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$) kao i to da nije utvrđena statistički značajna razlika u počinjenju stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Zaključak: hipoteza H 3 i hipoteza H 3.1 nisu potvrđene - nema razlike između počinitelja imovinskih delikata i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa te nema razlike u učestalosti činjenja stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima ni kod počinitelja imovinskih delikata ni kod počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela.

Nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost neurotskog poremećaja ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost nezrele ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Nije utvrđena statistički značajna razlika između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost reaktivnog poremećaja ličnosti (hi kvadrat test nije značajan, $p > 0,05$).

Nije bilo moguće ispitati razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na prisutnost psihoze jer kod ni jednog ispitanika nije utvrđena prisutnost psihoze.

Zaključak: hipoteza H 4 nije potvrđena - nisu utvrđene razlike između počinitelja kaznenih djela protiv imovine i počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela s obzirom na izraženost negativnih obilježja ličnosti izraženih kroz prisutnost neurotskog poremećaja ličnosti, nezrele ličnosti, reaktivnog poremećaja ličnosti i psihoze.

Dobiveni rezultati ukazuju na nepostojanje statistički značajne povezanosti između činjenja stegovnih prijestupa s obzirom na sudjelovanje u posebnim programima kao ni u negativnim obilježjima ličnosti dok se statistički značajnom pokazala povezanost dobi i ranije osuđivanosti počinitelja kaznenih djela protiv imovine. Isto se može pripisati ponašanjima karakterističnim za impulzivno djelovanje i upuštanje u rizične situacije bez razmišljanja o moralnim i društvenim posljedicama počinjenja kaznenog djela.

Penološki programi i rad sa zatvorenicima odnosno njihova uključenost u programe humanizira rad sa zatvorenicima, približava penalne uvjete životnim prilikama na slobodi i dovodi do zatvorenikove spremnosti za ponovnu integraciju u društvo. Savjetodavnim radom nastoji se zatvoreniku počinitelju kaznenog djela pomoći u prihvaćanju odgovornosti za promjene u vlastitom životu, uz naglasak da jedino on može biti pokretač tih promjena. Na isti način, zaposlenici u Odjelu tretmana moraju kontinuirano nadograđivati svoja znanja i vještine te redovito ponavljati prethodno stečene kompetencije, uzimajući u obzir specifične psihosocijalne i kriminološke karakteristike zatvorenika.

Iako rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju da ne postoji statistički značajna povezanost u uključivanje u posebne penološke programe, za postizanje bilo kakvih pomaka u tretmanu zatvorenika nezaobilazne su klasične metode i sredstva (savjetovanja, objašnjenja, tumačenja, grupni rad i dijeljenje iskustva) tako da se i nadalje treba uključivati zatvorenike u posebne

penološke programe koji se sustavno moraju nadograđivati i prilagođavati sukladno strukturi zatvorenika i duljini izrečene im kazne zatvora.

Slijedom navedenog od iznimne je važnosti i nadalje provoditi istraživanja o utjecaju posebnih penoloških programa na resocijalizaciju zatvoreničke populacije, uzimajući u obzir i neke druge karakteristike koje nisu bile uključene u ovaj rad, a koje bi mogle biti od značaja za poboljšanje rada tretmanskog osoblja kako u kaznionicama tako i u zatvorima.

6. POPIS LITERATURE

1. Babić, V., Josipović, M. i Tomašević, G. (2006). Hrvatski zatvorski sustav i zaštita ljudskih prava zatvorenika. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13(2), 685-743. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87649>
2. Bakić, D. (2001). Prikaz nekih modela institucionalnog tretmana počinitelja kaznenih djela . Doktorska disertacija “Evaluacija institucionalnog tretmana maloljetnih delinkvenata”. ERF
3. BBC. (2013). The Great Train Robbery: Crime of the Century. Preuzeto s <https://www.bbc.com/mediacentre/proginfo/2013/29/r4-archive-on-4>
4. Brezovec, P. (2022). Utjecaj stavova zatvorenika prema penalnomoj osoblju na ishod tretmana, diplomski rad
5. Buđanovac, A. (1993). Relacija nekih konativnih karakteristika osuđenih osoba i uspješnosti penološkog tretmana u ustanovi zatvorenog tipa. *Defektologija*, 29(2), 137-150. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/108609>
6. Buđanovac, A. i Vukosav, J. (2001). Relacije agresivnosti i percepcija tretmana.
7. Buđanovac, M. (1989). Metode rada sa osuđenima kao instrument pristupa individualizacije kazne u suvremenoj penološkoj praksi. *Penološke teme*, 4(1-2), 1-164, Zagreb.
8. Cattell, R. B. (1965). *The scientific analysis of personality*. Chicago: Aldine.
9. Cezar, G. J. (2006). *Commentarii de Bello Gallico*. Perseus Digital Library.
10. Charter of the United Nations (1945). Preuzeto s <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>
11. Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment or Punishment (1984). United Nations. Preuzeto s <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading>
12. Convention on the Transfer of Sentenced Persons. Preuzeto s <https://rm.coe.int/1680079529>
13. Council framework decision on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law (2008). Council of Europe. Preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32008F0913>
14. Čutura, T. i Majdak, M. (2021). Pogledi zatvorenika na budućnost. *Kriminologija & socijalna integracija*, 29(2), 194-225. <https://doi.org/10.31299/ksi.29.2.1>

15. Damjanović, I. i Butorac, K. (2006). Politika suzbijanja kriminaliteta: Perspektive izvršenja kaznenopravnih sankcija. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13(2), 657-684. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87648>
16. Doležal, D. i Jandrić, A. (2002). Institucionalni penološki programi s ovisnicima o ilegalnim drogama. *Kriminologija i socijalna integracija*, 10(2), 105-117.
17. Dujmović, Z. (1998). Kriminalitet razbojništva i neke karakteristike njihovih izvida. *Kriminologija & socijalna integracija*, 6(1), 33-42. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/94212>
18. Dujmović, Z., & Mikšaj-Todorović, L. (1996). Criminological characteristics of offenders guilty of robbery. In *International Conference" Policing in Central and Eastern Europe: Comparing First-hand Knowledge with Experience from the West"* (pp. 359-367).
19. Eret, L. (2012). Odgoj i manipulacija: razmatranje kroz razvojnu teoriju ekoloških sustava. *Metodički ogledi*, 19 (1), 143–161
20. European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (1987). Council of Europe. Preuzeto s <https://rm.coe.int/16806dbaa3>
21. European Convention on Human Rights (1950). Council of Europe. Preuzeto s <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/the-convention-in-1950>
22. European Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (1973). Council of Europe. Preuzeto s <https://rm.coe.int/16804fac9a>
23. European Prison Rules (1987). Council of Europe. Preuzeto s [https://elearning.icrc.org/detention/en/story_content/external_files/European%20Prison%20Rules%20\(1987\).pdf](https://elearning.icrc.org/detention/en/story_content/external_files/European%20Prison%20Rules%20(1987).pdf)
24. European Prison Rules (2006). Council of Europe. Preuzeto s <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>
25. Europska Konvencija o ljudskim pravima (2013). Europski sud za ljudska prava. Preuzeto s <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/KLJU%C4%8CNI%20DOKUMENTI/Konvencija%20za%20za%C5%A1titu%20ljudskih%20prava%20i%20temeljnih%20sloboda.pdf>
26. Europska konvencija o sprječavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (2002). Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), Vijeće Europe. Preuzeto s <https://rm.coe.int/16806dbabf>

27. Eysenck, H. J. (1990). Biological dimensions of personality. In E. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (str. 46-73). New York: Guilford Press.
28. Gootfredson i Hirschi, T. (1990). Percepcija psihosocijalne klime i osobine ličnosti zatvorenika. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 22(2), 671-715.
29. Jaramaz Reskušić, I. (2007). Krađa u rimskom pravu: delictum publicum i delictum privatum. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 57(2), 313-352. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/11586>
30. Jukić, R. i Sabljo, M. (2017). Penološka andragogija – zatvorski tretman i mogućnosti resocijalizacije zatvorenika. *Andragoški glasnik*, 21(1-2 (36)), 27-36. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/195293>
31. Jukić, R. i Sabljo, M. (2017). Penološka andragogija – zatvorski tretman i mogućnosti resocijalizacije zatvorenika. *Andragoški glasnik*, 21(1-2 (36)), 27-36. Preuzeto 10.06.2024. s <https://hrcak.srce.hr/195293>.
32. Kazneni zakon NN, Zagreb, 2024.
33. Kazneni zakon, NN, Zagreb, 1997.
34. Kazneni zakon, NN, Zagreb, 2011.
35. Kazneni zakon. *Narodne novine*, br. 125/11.
36. Knežević, M. (2007). Penologija u socijalnom radu (i socijalni rad u penologiji). Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zavod za socijalni rad.
37. Knežević, M. (2015). Penologija u socijalnom radu i socijalni rad u penologiji.
38. Kovčo Vukadin, I. i Špero, J. (2000). Hrvatski probacijski sustav: Postignuća i perspektive.
39. Kovčo, I. i Katalinić, I. (2000). Obilježja počinitelja nasilničkih delikata na području Primorsko-goranske županije s obzirom na povrat. *Kriminologija i socijalna integracija*, 8(1-2), 21-26.
40. *Kriminologija i socijalna integracija*, 3(2), 179-194.
41. Krstić, M. (2014). Teorija racionalnog izbora i ovisničko ponašanje. *Market-Tržište*, 26(2), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/132722>
42. Liciburg, K. (2017). Najutjecajnije teorije razvoja ličnosti .Završni rad. Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet.
43. Majdak, M. (2009). Stigmatiziranost i slika o sebi maloljetnih delinkvenata. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu. Pravni fakultet. Studijski centar socijalnog rada.
44. Maloić, S. (2023). Kaznena odgovornost mladih i maloljetnika. *Pravo i politika*, 50(2), 132-156. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/224149>

45. *Malteški zakon* (2018). *The Criminal Code of Malta* (revised). Preuzeto s <https://www.legislation.mt/>
46. Marijan, R. (2015). Kazneni zakon iz 2011., Kazneni zakon iz 1997. Narodne novine: Zagreb.
47. McGuire, J. (2002). *Offender Rehabilitation and Treatment: Effective Programmes and Policies to Reduce Re-offending (Wiley Series in Forensic Clinical Psychology) (1st ed.)*. Wiley
48. Mejovšek, M. (1993). Povezanost između kognitivnih sposobnosti i konativnih osobina zatvorenika. Odsjek za socijalnu pedagogiju, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
49. Mejovšek, M. (1994). Povezanost između kognitivnih sposobnosti i konativnih osobina zatvorenika. *Kriminologija i socijalna integracija*, 2(1), 29-33. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/index.php/93846>
50. Mejovšek, M. (1995). The relationship of some characteristics of the personal status of convicts sentenced for the robbery and the prognosis of their resocialization. *Kriminologija i socijalna integracija*, 3(1), 21-35.
51. Mejovšek, M., Lebedina-Mazoni, M., Lotar, M., i Šarić, J. (2007). Percepcija psihosocijalne klime i osobine ličnosti zatvorenika. *Kriminologija i socijalna integracija*, 15(1), 1-76.
52. Mikšaj-Todorović, Lj., Buđanovac, A. (1998): Rehabilitacijski programi u institucijama u hrvatskoj penološkoj teoriji i praksi. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. 34(1). 83-92.
53. Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Zagreb: Naklada Slap.
54. Milić, N. (2014). Mesto izvršenja krivičnog dela u teorijskim promišljanjima o kriminalitetu. *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, (1), 1414-161.
55. Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. (n.d.). *Zatvorski sustav, tretman zatvorenika*.
56. Mužić, V. (1999). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
57. Ogresta, J., Rimac, I., Ajdukovic, M., i Skokandić, L. (2012). Analiza obilježja prijavljenih događaja nasilja nad djecom u obitelji evidentiranih u centrima za socijalnu skrb. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(3), 439-477.
58. Petz, B. (1979). *Osnove statističke metode za nematematičare*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

59. Pravilnik o standardima smještaja i prehrane zatvorenika. (2022). Narodne novine, br. 78/2022. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_07_78_1135.html
60. Pravilnik o tretmanu zatvorenika. (2021). Narodne novine, br. 14/21. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_11_123_2109.html
61. Pravilnik o tretmanu zatvorenika. (2021). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_11_123_2109.html
62. Report of the Sixth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. (1980). United Nations. Preuzeto s https://www.unodc.org/documents/congress/Previous_Congresses/6th_Congress_1980/025_ACONF.87.14.Rev.1_Sixth_United_Nations_Congress_on_the_Prevention_of_Crime_and_the_Treatment_of_Offenders.pdf
63. Report of the Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. (2000). United Nations. Preuzeto s https://www.unodc.org/documents/congress/Previous_Congresses/10th_Congress_2000/002_ACONF.187.GUIDE.1.Rev.1_Crime_and_Justice_Meeting_the_Challenges_of_the_21st_Century.pdf
64. Selimić, M., Korajlić, N., i Toth, L. (2023). Specifičnosti kriminalističkog istraživanja imovinskih delikata sa elementima nasilja.
65. Singer, M. (1994). Kriminologija. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
66. Spaić, G. (2023). Povezanost osobina ličnosti i traženja stručne psihološke pomoći. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
67. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. (1957). United Nations. Preuzeto s https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf
68. Šarić, J. (2006). Individualizacija kažnjavanja u fazi izvršavanja kazne zatvora. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 867-878. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87653>
69. Šućur, Z. (1995). Socijalnoekonomski i obiteljski status počinitelja kaznenih djela.
70. Tasić, D. i Buđanovac, A. (1997). Uspješnost penološkog tretmana počinitelja razbojstva i razbojničkih krađa s obzirom na ranije manifestiranje asocijalnih oblika ponašanja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 33(2), 153-164.

71. Tkalac Verčić, A., Sinčić Čorić, D., i Pološki Vokić, N. (2010). Priručnik za metodologiju istraživačkog rada. Zagreb: Naklada Sinergija.
72. Tomašević, L. (2002). Crkva i smrtna kazna. *Crkva u svijetu*, 37(3), 280-295. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/38960>
73. Tomašević, L. (2002). Crkva i smrtna kazna. *Crkva u svijetu*, 37(3), 280-295. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/38960>
74. Tresuserić, I., Žarković Palijan, T., Kovačević, D., i Pavelić Tremac, A. (2015). Obilježja kaznenih djela kod neubrojivih počinitelja. *Policija i sigurnost*, (1), 48-64.
75. Ustav Republike Hrvatske. (2010). Narodne novine, br. 85/10.
76. Vukasović, T. (2018). Analiza doprinosa kriminologije životnog vijeka razumijevanju delinkventnog ponašanja i činjenja kaznenih djela. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
77. Yarvis, R. M. (1994). Patterns of substance abuse and intoxication among murderers. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 22(1), 133-144.
78. Zakon o izvršavanju kazne zatvora. (1999). Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13, 98/19.
79. Zakon o izvršavanju kazne zatvora. (2003). Narodne novine, br. 190/03-pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09.
80. Zakon o izvršavanju kazne zatvora. (2021). Narodne novine, br. 14/21.
81. Zakon o sudovima za mladež. (1997). Narodne novine, br. 111/97.
82. Zečirević, E. (2013). Teorije pomaganja u penalnom sustavu. *Andragoški glasnik*, 17(1), 49-64.
83. Zorić, J. (2014). Inteligenicija i činjenje kaznenih djela. *Policija i sigurnost*, 23(4/2014), 311-319. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/143836>
84. Žaja, B. (1992). Utjecaj demografskih i socioloških karakteristika na ponašanje nasilnika. *Defektologija*, 28(1-2), 243-260.
85. Žilić M., Janković J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme*.